

Velika unija pripoznala Soc. Stranko.

Med nepopisnim navdušenjem so delegatje Združene bratovščine stavbenih mizarjev sprejeli resolucijo, ki pripozna in odobruje soc. stranko, na svoji konvenciji v Washingtonu, D. C. Ta organizacija zastopa okrog 150.000 članov in je ena najmočnejših in najnaprednejših strokovnih organizacij v Združenih državah. Resolucija je bila sprejeta skoro soglasno. Nekateri od kapitalističnih strank plačani delegatje v družbi nekaterih nezavodov in nerazsodnih so storiли vse v svojih močeh, da bi ta velepomembna resolucija ne bila sprejeta; a vse zastonj; napredni elementi so na konvenciji tako številno zastopali, da nazadnjaki skoro v poštev niso prišli. Konservativni resolucijski odsek je konvenciji priporočil, da naj ta resolucija niti na glasovanje ne pride. Po daljši debati je opozicija zgubila vsa tla in se končno umaknila.

Resolucija se glasi: Ena izmed nalog naše organizacije naj bo, da se propagira med njenimi člani, da odstranitev sedanega sistema naših plač in nadomestitev istega z združenim blagostanjem, poleg katerega bo problem brezposelnosti s svojo mizerijo doela izginil iz človeštva. Končno naj se tudi sklene, da se priporoča članom študiranje socialnih vprašanj na sejah posameznih lokalnih organizacij.

"National Civic Federation" je doživela na tej konvenciji popoln fiasko.

Socializem vsepovzod.

V Waupica, Wis., se je pred nekaj dne vršil socialističen shod. Udeležba je bila nepričakovano številna. Vse stranke so bile na shodu številno zastopane.

Dasi je že več dni pretrelo po shodu, je socializem in socialdemokratska stranka še vedno predmet živahnega razpravljanja. Vse kaže, da so ljudje do grla siti starih strank in da se zato z vso vnemo oprijemljejo socialistične stranke. Marsikateri demokrat in republikanec, ki se je do sedaj slepo udinjal eni ali drugi stranki, se je izrazil, da hoče voliti socialistični tiket pri jesenskih volitvah.

O socializmu se govori na vlakih, na postajah, v hotelih, v prodajalnah, med farmarji, med uradniki, sploh med vsemi in povsod. Kakor je v Waupica in Wisconsinu, tako je tudi drugod. — Socializem vsepovzod!

Kako narašča dražinja v Zdr. državah.

Zvešin oddelček za delo in trgovino je pred kratkim izdal o rastu ceni draginji poročilo, ki izkazuje, da so cene živil v zadnjih dvajsetih letih poskočile za približno 40%. Cene mesa pa so v temu času poskočile celo za 65%. Podrobno poročilo kaže, da se je meso podražilo za 62,3%, slanina za 47,5%, pšenina moka za 16,1%, turčija za 45,3%, jajca za 49,8%, surovo maslo za 32,4%, krompir za 44%, sladkor za 8% in mleko za 32,2%.

Vedno višje in višje se pomika kazalec pri cenah živil. To neveselo razmislo kaj bridko občutijo delavske gospodinjice. To naraščanje je dospelo danes do neznosne višine in marsikateri delavec in družinski oče z mučno skrbjo pričakuje tiste, ki bo zahtevala več goriva, tople obleke, boljše in tečnejše hrano itd.

Na grobu Ferdinanda Lassallea.

Kljub gozju za venci in plenjenju rdečih travov je tudi letos dobil predhodjenik modernega delavskega gibanja znamenja ljudem in spoštovanju na svojem grobu. Na dan Lassalove smrti, 23. avgusta, so močne policijske sile od jutra do večera stražile rdečinske pokopališče v Vratislavi. Sadržugi pa so to pot drugiče polskati Lassalove spomin kakor priložja leta, in ko so se polskati pošli in na konjih pod vodstvom komisarjev postavili okolo groba, je bilo polskatenje veličnoma še pri kraju. Policija je na to tudi drugič vnovico dala mir. Dobil priložje pokopališča so zopet izšli rdeči venci, ki so jih dala polskati na grob socialno demokratske družbe Vrsalava (mesto) in groba je poravnalo več sto prostovoljcev.

ENA ZA DRUGO.

V Milwaukee, Wis., se vrši konvencija mednarodne modlarske unije. Kakor so do sedaj storile že številne delavske organizacije gospodarskega značaja, tako je tudi ta najhujše obsojala ameriška sodišča, ki s svojimi sodniskimi prepovedmi (injunction) opravljajo lakajsko službo ameriškim kapitalistom, dalje je ta konvencija najstrožje obsojala Shermanov proti trušni zakon, ki ni drugega kako pesek v oči. Konvencija je tudi sklenila pozivati svoje člane, da naj vse svoje sile zastavijo v svojo delavsko, to je, socialistično stranko, v kateri naj se vsakdo bojuje toliko časa, da bo sediti krivični zaslužnevalni sistem odpravljen za vedno. Število delegatov znaša 475, ki zastopajo vse države v Uniji, Canadi in Panami.

Pohabljenčeva velikodušnost.

V življenju često srečamo ljudi ki so v vsakdanjem življenju navadne prikazni, za katere se malokdo ali celo nihče ne zmeni, zlasti ako so ti ljudje pohabljeni in ljudstvu v nadlego, kakor je često štiti od nadlegovanih ljudi. Pri vsej svoji malovažnosti in pomilovanju vredni poziciji, ki jo zavzemajo v človeški družbi, pa je ravno pri teh "manj vrednih" ljudeh često najti tako velike duševne vrline, kakršnih je težko dobiti pri ljudeh s popolno zunanostjo.

Vzor takega duševnega heroja je pohabljenec, in prodajalec časopisa William Rugh v Garry, Ind. V svoji velikodušnosti je ta nesrečni član človeške družbe pripravil žrtvovati svojo nogo ženski, katere v svojem življenju ni nikdar videl samo zato, da ji ohrani življenje, pa naj ga ta žrtev stane tudi lastno življenje.

Tej ženski, z imenom Ethel Smith, je iskra z motor-kolesa, na katerem se je peljala, unela obleko, pri čemer je zadobila tako nevarne opekline, da jo je mogla le koža s kakega drugega človeškega bitja rešiti. Razni prijatelji in prijateljice so se ponudile v rešitev in zdravniki so vzeli z njih toliko kože, kolikor se jim je zdelo brez nevarnosti. Toda manjkalo je poleg vsega tega še 40% potrebne kože. V ta namen pa je Rugh ponudil svojo nogo. Zdravniki so mu povedali, da bi ga taka žrtev utegnila stati življenje, a odgovoril je: Nič ne dene, le vzemite nogo. Naj se zgodi kar se hoče! Bolje je umreti kakor postaviti na vogalih ter pustiti umreti mlado dekle, ki ima sicer vse pogoje za srečno življenje. Res je, da je niti ne poznam, a to me nič ne ovira."

Prepoved alkohola na norveških železnicah.

Norveški državni zbor je sprejel pred kratkim v 41. prot 59. glasovi predlog, ki so ga vložili protialkoholisti. Predlog določa, da ne smejo po norveških železnicah piti popotniki opojnih pijač, ki imajo več kakor 2 in eno četrtino procenta alkohola. Predlog so zato sprejeli, ker so se dostikrat potniki pritoževali, da jih nadlegujejo pijani sopotniki med vožnjo.

Naraščanje vožne hitrosti.

Leta 1559, tako pripoveduje francoska statistika, je prevoznik poštni voz na uro tri in pol kilometre. Leta 1692 je poštni voz prevozil na uro že en kilom. več. Leta 1786 so prišli v promet poštne brzovozovi, ki so prevozili povprečno vsako uro pet in pol kilometrov, leta 1816, so ti vozovi dosegli hitrost 6,8 kilometrov na uro in leta 1834, celo 9,7 kilometrov. Za počasnimi poštними vozovi so sledile železnice in njihova hitrost je rasla tako: leta 1867, so prevozile železnice povprečno 59 kilometrov na uro, leta 1887, po 63 kilometrov in od leta 1900, dalje prevozijo najhitrejši vlaki po 90 kilometrov na uro. Z električnimi vlaki so prevozili pri poskusnih vožnjah po 200 kilometrov na uro.

— Poneverjenja pri Avstrijskem Rdečem križu. Avstrijska družba Rdečega križa poroča svojim članom, da so bile vsled nezadostnega poslovanja funkcije nje poneverjene precejšnje svote. Dotični funkcionar je visok doletni uradnik; svoje mesto je opravljal kot žastno mesto. O zadevi uvedejo sodno preiskavo.

Po kapitalistično.

Tudi med tvorničarji in drugimi kapitalisti imamo prijatelje delavskega varstva. K takim prijateljem spada pisatelj knjige "The Social Unrest" (Socialni nemir) John Brooks. Mož zagovarja v svoji knjigi odločno delavsko varstvo, starostno, bolezensko in onemoglo zavarovanje, boljše šolanje delavstva itd. zarditega, ker misli, da bi take ugodnosti, ki bi se dale delavskemu ljudstvu, podaljšale obstoj današnje kapitalistične družbe. Brooks spada namreč tudi v kapitalistično družbo, in so prav zaradi tega njegovi podatki o "razdelitvi" narodnega imetja v Ameriki posebno važni. Iz njegovih podatkov je namreč razvidno, da je odstotek naših kapitalistov spravilo v svoje roke več nego polovico narodnega imetja. Danes ima en odstotek prebivalstva 54,8 odstotkov vsega narodnega imetja, 10,9 odstotkov ima 13,2 odstotkov, 38,1 odstotkov ima 15 odstotkov in 50 odstotkov prebivalstva pa nima prav nič imetja. Še bolj je pa razvidno obuboževanje delovnega ljudstva iz naslednjih števil, in sicer ima:

Skupaj dolarjev

125.000 rodovin plutokratov...	32.880.000.000
1.326.500 rodovin bogatinov...	19.320.000.000
4.762.500 rodovin srednji stan...	7.800.000.000
6.250.000 rodovin siromakov...

Povprečno imetje prvih treh razredov znaša na rodovino pri plutokratu (denarni mogoteč) 263.040 dolarjev, pri bogatih 14.180 dolarjev, pri srednjem stanu 1639 dolarjev, nasprotno pa nima 6.250.000 rodovin nikakršnega imetja. Te socialne razmere, ki obdarjajo peščico ljudi bogato, množico pa puste stradati, želi Brooks ohraniti in prav verjetno je, da bi rad metal drobtinice delavskega varstva, da si ohrani udobnosti svojega razreda. Delavstvo si razlaga delavsko varstvo drugače nego da bi z njim očuvalo sedanje socialne razmere. Kar zahteva Brooks, ni nič drugega nego obramba največjih kapitalistov ali plutokracije.

Vojaški vlak zgorel.

Na postaji Ruzaevka ob Moskva — Kazanski železnici se je dogodila grozna nezgoda. Iz Sistrana prihajajoči vojaški vlak, ki se je v njem nahajal tudi smodnik, patroni in naboji za strojne puške, je pri postaji Ruzaevka zletel v zrak. Z veliko silo je streljivo eksplodiralo v notranjosti vóz, vsled česar se je vnel ves vlak. Smrtono nevarne opekline je dobilo 43 vojakov. Vse vlakovno osebje je ranjeno. Železniški tir s pragi in tračnicami vred je razdejan v velikem obsegu. Cel vlak, ki je vseboval med drugim 10 vóz nabojev, 3000 pudov smodnika in mnogo pušk, je zgorel.

Nekaj — sedaj.

Zgodovina učni in duhovniki nam vedno oznanjujejo, da je Kristus reven hodil okrog in da on, Sin Vsegamogočnega dostikrat ni vedel, kam naj položi svojo trudno glavo. Kakor se je njemu godilo, tako tudi njegovim apostolom in učencem, ki so peš potovali po svetu. Če bi mojster dandanes hodil po svetu, bi se mu bolje godilo, ker njegovim namestnikom se godi ravno tako dobro kakor bogatinom, ki so živeli ob njegovem času. In ravno o teh je rekel, da gre ložje velblod skozi šivankino uho nego bogatin v nebeško kraljestvo. V kakšnem nasprotju so sedanji apostoli napram svojim prednikom, je razvidno iz notice, ki jo je priobčil olomuški "Pozor":

"Olomuško nadškofijo bo na evarističnem kongresu zastopal kardinal dr. Franc Bauer, ki pride na Dunaj s celim svojim spremstvom. V slavnostem sprevedu se bo kardinal vozil v zgodovinski zlati kočiji, ki jo rabi le ob največjih praznikih. Ta voz izhaja še iz vladanja cesarice Marije Terezije in ga bo vleklo šest vrancev. Voz in konje prepeljejo nalašč zato iz Olomueca na Dunaj. Vsi sluge in lakajji dobijo nove uniforme."

Gospod je hodil reven peš po svetu, njegovi namestniki pa se vozijo s šestimi konji v razkošnih zlatih kočijah, obdani od trume novo uniformiranih lakajev. Verno ljudstvo, premišljuj nekoliko!

DVA INPOZANTNA SHODA.

Kakor hitro prodira socializem med najširše plasti ameriškega prebivalstva, kažejo sijajno obiskani shodi, v prvi vrsti oni naših predsedniških kandidatov Debsa in Seidel-a. V bedi se nahajajoč proletariati je željan slišati rešilni socialistični nauk iz ust njegovih glavnih zastopnikov. S tako številno obiskanimi shodi se pač ne more nobena druga stranka ponášati. Ljudstvo prihaja na shode brez vsake večje reklame od bliž in daleč, v grdem in lepem vremenu. Često se trudijo nasprotniki, da bi preprečili socialistične shode, ako drugače ne gre se poslužujejo kogaškega nasilja; lovpovskih pretvez in drugih sredstev v ta namen. Dogodilo se je celo, da so politični nasprotniki zarentali vse hale v mestu z namenom, da preprečijo shod, toda zaman. Ako se shod drugje ni mogel vršiti, se je vršil ne prostem, a vršil se je vseeno. Nečastno početje nasprotnikov je še v tem večji mieri vzbudilo znatno zanimanje za te shode ter tako znatno pripomoglo še k sijajnejšim uspehom socialističnih govornikov.

Naravnost inpozantna pa sta bila sobotni in nedeljski shod sodruge Debsa. Prvi se je vršil v Philadelphiji, Pa. Velikanska convention dvorana je bila do zadnjega kotička nabasana in več tisoč željnih poslušalcev je moralo oditi, ker ni moglo v dvorano. Temu shodu je prisostvovalo nad 21.000 poslušalcev. Med njimi so bile delegacije iz vseh bližnjih držav: iz Pennsilvanije, Delaware in New Jersey. Več teh poslušateljev je prišlo iz krajev, ki so do sto milj oddaljeni od Philadelphije.

Poleg Debsa, kampanjskega voditelja Barnes-a in drugih govornikov, so na shodu sodelovala tudi razna pevka društva, ki so nepopisen efekt shoda še znatno povečala.

Drug tak inpozanten shod je bil v New Yorku v Madison Square Gardenu. Udeležba na tem shodu je presegala ono v Philadelphiji za nekaj tisoč oseb. Tako številnega shoda še ne pozna zgodovina velikega New Yorna.

Na tem shodu je poleg Debsa govoril tudi podpredsedniški kandidat Seidel ter newyorški guvernerski kandidat sodrug Charles Russel.

Ako ti shodi sploh kaj pomenijo, potem smo lahko sigurni sijajnih uspehov socialistične stranke pri jesenskih volitvah.

Viljem II. — vlomilec.

Listu "Shweizerische Allgemeine Volkszeitung", ki je slavil nemška cesarja v sliki in članku, se je pripetila majhna nezgoda. Ker se je izpustilo črto, ki naj bi ločila sliko od ostale vsebine, se čita:

"Viljem II nemški cesar je izjavil, da je izvršil vrome, ko ni bil pri pravi pameti. Če je bil pri pravi pameti ali ne, na vsak način je pri evojih tatvinah pokazal dober okus, ker stvari, ki jih je nakradel, so bile vedno najbolje, kar jih je bilo v hiši. Dragocene kamne in akvarele je najraje jemal in vedno je dal prednost hišam milijonarjev pred omi mi drugih ljudi, ki so imeli manj denarja."

Delavstvo in drugi sloji.

Kako važen je položaj delavstva v gospodarskem ozrzu, se lahko presodi, ako se le vpošteva, da je delavski razred tisti široki temelj na katerem sloni poslopje cele sedanje družbe. Delavstvo ni samo tisti sloj, ki mora proizvajati vse potrebščine življenja; vsled svojega ogromnega števila v razmerju s posedujočimi razredi je delavstvo tudi tisti sloj, iz katerega mora največji del obrtništva in trgovstva zajemati svoje dohodke. Vse, kar kupčuje, mora dandanes skrbeti za velik krog odjemalcev in tega se ne najde med maloštevilnejšimi kapitalisti, pač pa v delavstvu. Vsled tega je pač umevno, da je blagor najraznovrstnejših drugih stanov odvisen od položaja delavcev. Kolikor more izdati delavec, toliko morejo zaslužiti drugi stanovi.

Vsi tisti, ki pravijo, da je bil in da bo svet vedno tak, kakoršen je, bodo morali svoje mnenje po jesenskih volitvah spremeniti.

Visoka šola za socializem v Berlinu.

S prvim oktobrom je nemška socialistična stranka otvorila svojo visoko šolo za socializem v Berlinu.

Namen te šole je, vzgajati delavce za dobre agitatorje, ki grede potem med širše mase ter jih učijo socializma.

Ideja, ustanoviti to visoko šolo za socializem, je zadobila realno podlago leta 1906 In danes se splošno priznava, da gre tej šoli zelo veliko zaslug pri zmagi pri zadnjih volitvah, pri katerih so socialisti izvolili 110 poslancev v državni zbor. Samo strokovno izurjeni delavci se sprejemajo v to šolo. Ena tretjina vseh učencev so ženske.

Pri tem šolanju so učenci oproščeni vseh materialnih skrbi. Pokup traja šest mesecev. Vsak učenec dobiva za ves ta čas (\$37.50) 150 mark na mesec. To zadostuje za hrano in stanovanje in druge eventualne stroške. Vsako leto se sprejme samo 30 študentov. Ta oostaja učiteljem dovolj časa za vsakega posameznega poslušalca. Vsi deli Nemčije so enako zastopani.

Ta velevažna šola je bila otvorjena 15. nov. 1906. Ob tej priliki je imel sodrug Avgust Bebel slavnostni nagovor.

Policija se je trudila na vse kriplje, da bi dobila zadosten povod za prepoved te šole, a do danes se ji še ni posrečilo.

ZDRUŽENE MLEKARNE NA DANSKEM.

Na Danskem se je v zadnjih tridesetih letih gospodarsko življenje znatno preobrazilo. Tudi kar se tiče pridobivanja in uporabe mleka, so pričeli Danci hoditi po novih potih. Zdrudne mlekarne so skoraj po vsej deželi že iz izpodbile predelavanje mleka v maslo na domu. Stroji v združnih mlekarnah nadomeščajo počasno domače delo. Gospodarski dobiček ni izostal, snaga in kakovost izdelkov sta vsled združne kontrole mnogo bolj zavarovani kakor prej. V skrbno osnaženih sodih pripeljejo kmetje mleko v mlekarne, ki so nad vse prijazne in čedne hišice. V mlekarnah stoji najmodernější stroji, ki omogočujejo temeljitejšo izkoriščanje mleka, kakor je pa bilo mogoče pri ročnem delu. Skrbno snaženje orodja in obveznost vslužbencev, paziti na največjo snago, dajejo poroštvu za izbornu kakovost produktov in so priborili danskemu sirovemu maslu svetovno ime, ki ga tudi zasluži v polni meri. L. 1882, so ustanovili zapadno jütlandski kmetje prvo združno mlekarne v Hjedingu. Najprej so napravljali le sirovo maslo. Posneto mleko in pinjenece so dobivali kmetje nazaj in so imeli tako izbornu krmno za prečišče. Veliko težkoč je oviralo v začetku razširjenje družnih mlekar, a danes ga ni skoraj kmet, ki ne bi bil član zadruga. Vsakoletni dobiček se razdeli med člane. V danskih združnih mlekarnah prevladujejo mali kmetje kot člani, 40 procentov vseh danskih kravjih hlevov ima do 3 krave in 60 procentov do 9 krav. Vsega skupaj imajo na Danskem 1.282.300 molznih krav in od 900.000 krav prihaja mleko v združne mlekarne. Kapital, ki je naložen v mlekarnah, izračunan na podlagi zavarovanja zoper požar, je znašal l. 1810 za vsako mlekarno 29,849 K. 90 procentov vseh pridelkov iz združnih mlekarne pošiljajo na Angleško, ker zlasti angleška veleknakupna družba jemlje veliko izdelkov iz danskih mlekar. Dansko združno mlekarstvo se je povzdignilo posebno od l. 1895, dalje, odkar so bila ustanovljena kontrolna društva, katerih uradniki mesečno dvakrat pregledajo kmetije članov in mlekarske izdelke. Zlasti z izboljšanjem krmiljenja in z odstranitvijo nesposobnih živali so se povzdignili mlekarski izdelki. Leta 1900 je imelo 1029 zadrug s 150.000 člani 113 milijonov kron prometa, leta 1910 pa je imelo 1163 zadrug s 165.000 člani 175 milijonov kron prometa.

Letos bo volilo okrog šest milijonov žensk za predsednika. Popolna ženska volilna pravica vlada v Wyoming, Colorado, Utah in Californiji. Temu se bo letos pridružil najbrže tudi Kansas in par drugih.

RESNI IZGREDI V LAWRENCE.

Zadnje nedeljo je prišlo v Lawrence, Mass., do resnih spopadov med delavstvom in policijo. Pri tem je bilo več policajev težko ranjenih; dva izmed njih celo nevarno. Tudi na strani delavcev je bilo veliko število ranjenih, a o tem se ne ve nič natančnega, ker so delavci svoje ranjene tovariše poskrili, da tako izbršejo sled policijskim preiskavam.

Do spopada je prišlo vsled tega, ker je oddelek policije hotel razgnati mirne delavce, ki so v sprevedu demonstrirali v prid ječi se nahajajočih delavskih diteljev Ettor-ja in Giovanitti-ja.

V nedeljo opoldne se je zbrala Lawrenceški železniški postaja okrog 3000 delavcev, ki so prišli sprejeti razne delavske tovariše, ki so prišli v Lawrence povodom važnih dogodkov, ki se ravno sedaj vršijo tu.

Po dohodu teh gostov so se vsi delavci uvrstili v spreved ter v najlepšem redu korakali proti središču mesta. Spreved je vodil član Industrialnih svetovnih delavcev Carlo Presca. Ko so bili že na sedmi poti, jim pride nepričakovano nasproti oddelek policije, ki je zahteval od demonstrantov, da se takoj razidejo. Presca, vihteč rdečo zastavo, je odklonil pokoriti se temu neopravičenemu ukazu. Polcija ga je hotela aretirati, a Presca se je odločno zoperstavil. Pozval je svoje tovariše na pomoč. Med množico je zavrelo in boj se je pričel.

Policija so potegnili revolverje in začeli streljati na demonstrante. Po daljšem boju se je množica posrečilo oprostiti voditelja Presca, na kar se je policija poročila umaknila ter pustila množico korakati proti glavnemu stanu Industrialnih svetovnih delavcev. Bojijo se novih izgrediv, zlasti ob priliki štiriindvajseturnega protestnega štrajka zoper krivično postopanje oblasti napram Ettorju in Giovanittiju, kojih proces se ravno sedaj vrši.

Arabe kot turist.

Pred kratkim je dospel v Rim arabaki imenitnik in meščansko časopisje prihaja v zadrego za besedno lepoto, da bi dovolj pokazalo temu izrednemu dogodku. Naš bratski list "Avanti" pa pri naša ob tej priliki naslednjo dogodbico: Kot največjemu ljubljencu Italije so seveda Arabcu vse razkazali in tako so ga peljali tudi pred vrata Rima, na rimsko polje. To je bil dan nepopisnega presenečenja za našega Mustafa. Menil je, da je zopet v domovini.

"Torej so tudi tu tukuli?"

"Ne, to so slamnate kože gitov."

"Ah, giti . . . to so vendar Beduini v Italiji?"

"Ne, to so italijanski delavci, ki pridejo od zunaj, da obdelujejo zemljo in dobe mrzlico."

"Zelo dobro, imenitno! In vse to tukaj, to je pač italijanska puštinja?"

"Ne, gospod Mustafa, to je rimsko polje."

"Ah, oprostite, gospod kulture, zakaj pa niso semkaj pri vedli naseljenecv, železnice, bolnišol, ki ste jih poslali k nam?"

"Ja . . . veste, mi imamo na logo, da prinesemo v Afriko kulturo."

"Ah, razumem, zelo dobro, taborno! Ampak kdo pa ima nalogo da prinese kulturo na rimsko polje?"

"Gospod Mustafa, zelo Vas moram prositi . . . Vi se vendar ne boste vedli kakor socialist!"

"Prosim, gospod, oprostite; ne zmiselnje so moje besede, navsezadnje sem vendarle divjak! — Na misel, da je treba najprej lastni domovini širiti kulturo, potem še drugod, more res le divjak priti . . ."

Še danes naročite en iztis slavnega romana

"JUNGLE"

kjer so popisane delavske razmere chicaskih klavnice. Cena znižana na 75 centov s poštnino v. Upravništvo Proletarca.

Delavstvo in alkohol.

Avstrijski poslanec sodr. dr. Schacherl je izdal drobno knjižico, ki jo je naslovil "Abstinentenbeichten" (Izpovedi abstinentov.) Knjižica je nastala na ta način, da je razposlal pisatelj vprašalne pole 91 sodrugom abstinentom. Po poklicu se razvrstijo drugi abstinenti takole: 6 železniških uslužbencev, 4 strojni inženirji, 13 kovinarjev, 14 gradnikov bolniških blagajni, 14 uradnikov, 13 delavcev, 1 zidar, 1 sluga, 3 trgovski uslužbenci, 4 deljari, 3 tiskarji, 1 monter, 7 krojačev, 1 zobni tehnik, 2 slikarji, 5 steklarjev, 1 delavec v papirnici, 1 kamenotiskar, 1 stražnik, 1 tesar, 1 tramvajski konduktor, 1 občinski delavec, 1 linar, 3 pomožni delavci; izmed njih in deklet so bile 3 zaposlene doma, 1 posestnica, 2 uradnici, 2 delavci in 1 zasebnica. Zastopani so torej najraznovrstnejši poklici. S tem je tudi že ovržen oni izgovor, ki ga je pogosto srečavati med delavstvom, da poklice, na primer velika vročina pri delu zahteva, da si gase žejo z alkoholnimi pijačami. Vsi ti izgovori so preteveja in resnica je, da se vsakdo lahko zdrži pijače, če le hoče. Starost vprašanih je bila od 17 in pol do 60 let. Vprašalna kola je obsegala 31 vprašanj. Nekaj odgovorov na 5. vprašanje "Zakaj sem postal abstinent", podajamo v naslednjem:

Urednik, star 37 let: V prvi vrsti zato, ker sem spoznal, da bi moral biti vsak socialen demokrat abstinent in drugič iz ozirov do lastne osebe in do svoje družine.

Krojač, star 19 let: Postal sem abstinent, ker sem uvidel, da je alkohol velika zapreka v razrednem boju.

Stražnik, star 26 let: Iz prepričanja, da alkohol v resnici ni nikakršno krepčilo.

Čevljar, star 34 let: Alkohol sem hotel mrziti, ker je bil moj oče nijaneč. Na potovanju sem videl grozne posledice alkohola. Kar sem videl po različnih krajih, na Dunaju in po delavnicah, tega ne morem opisati, ali v meni je dozorel sklep: je proč, proč od alkohola! Čeprav sem le ob nedeljah pil nekaj kozarec piva, sem vendarle uvidel, da le popoln abstinent živi pravo, človeku primerno življenje.

Uradnik v bolniški blagajni, star 33 let: Postal sem popoln abstinent zato, ker so me označili, čeprav sem zmerno pil, ob priliki boleznih po časopisih kot žrtev alkohola.

Steklar, star 26 let: Postal sem abstinent vsled prigovarjanja svojih tovarišev, največ pa zaradi tega, da sem si očeval zdravje, da nisem po nepotrebnem trošil denarja in zamuljal dela.

Delavka, stara 42 let: Ker sem se prepričala, da se brez alkohola prijetneje živi, in ker sem od alkohola mnogo pretrpela.

Stavec, star 39 let: Zgled tovarša me je pripravil do tega, da nisem več posejal gostilni, kjer sem oreh skoraj prebil ves prosti čas, med tem ko je tovariš abstinent imel mnogo umetniškega užitka in gledališcu, na koncertih itd.

Krojač in delovodja, star 35 let: Postal sem abstinent, ker sem vse zle posledice alkohola, o katerih sem slišal pri predavanjih, občutil sem na sebi. Posebno zoprno mi je bilo čuvstvo, da so se moji misli volenile, če sem le malo pil, in da je moja volja slabela, posebno kadar sem imel "mačka".

Privatni uradnik, star 36 let: Ker sem strankin nastavljenec.

Uradnik, star 42 let: Iz prepričanja, da je abstinenčno gibanje tako zame kakor za vse človeštvo neizmernega pomena.

Iz odgovorov se vsakdo lahko prepriča, da je za mislečega človeka abstinenca naravnost dolžnost. Spoznanje, da je alkohol škodljiv človeštvu, potomstvu in osvobodilnemu delu proletariata, torej zgolj visoki naravstveni nagibi, so privedli že lepo število delavstva v organizacijo abstinentov. In to je pravi ideal: abstinent biti ne le na ljubo lastni osebi in lastnemu zadovoljstvu, temveč zaradi socialne zavesti!

Jamske eksplozije in potresi. Zadnji eksploziji v Bochumu 8. avgusta je neposredno sledilo več potresov. Zato je opravičeno vprašanje, če niso eksplozije in potresi v zvezi; cela vrsta dejstev kaže, da je možna ta zveza. 18. junija 1885. je bil v New Yorku potres in tisti dan je bila v Clifton Hall eksplozija jamskih plinov, ki je zahtevala 110 človeških žrtev. 23. februarja 1887, je bil v Italiji in na južnem Francoskem potres; 1. marca so eksplodirali jamski plini in uničili 75 življenj, 5. marca pa v Monsu, kjer je bilo 150 rudarjev ob življenju. 1. novembra 1888, je bil v Bigne potres, čez dva dni eksplozija v Kampagnu, kjer je bilo 80 mrtvih. 30. oktobra 1900 potres v Venetzi, 3. novembra eksplozija v Filipi, kjer je bilo 32 mrtvih in 110 ranjenih. 17. maja 1902 potres v Guatemali, istega dne eksplozija v Coal Creek v Zdr. državah, 300 žrtev. 7. marca 1906 potres v Santa Luciji, čez tri dni strahovita eksplozija v Courrieres, 1200 žrtev. 18. in 24. januarja eksplozija v Saarbrücknu, 200 žrtev. 15. oktobra 1911, potes na Siciliji, tri dni pozneje eksplozija v Saint Egentienne, 26 žrtev. Če obstoja res zveza med potresom in eksplozijami jamskih plinov, tedaj so potresi naravni varnostni signali indolentnosti rudniških uprav bi bila, da odrede varnostne odredbe v najpopolnejši meri.

Iz naselbin.

Poročilo iz potovanja in Kristanovih shodov.

Dne 23. t. m. sem se poslovil od sobratov, zbranih na konvenciji S. N. P. J. in se podal s sodr. E. Kristanom, kot njegov spremljevalec v države, koder se bodo vršili socialistični shodi.

Pot naju je peljala iz Milwaukee v Chicago in od tam v Kansas. Ne bom opisoval krajev, katere sva videla, ker to delo bo izvršil sodr. Kristan v posebni knjigi.

V West Mineral, kjer se je imel vršiti prvi shod, sva prišla ob šesti uri zvečer. Kmalu po sedmi uri je bil shod otvorjen. Pevsko društvo je zapelo eno pesem, na kar je nastopil sodr. Kristan s svojim govorom o socializmu in sedanjem gnijlem sistemu v človeški družbi. Da je Kristan pravi mojster o razlaganju socialističnega nauka, to mi bodo potrdili vsi oni, ki so ga slišali. Ako ne bodo njegovi shodi napravili revolucije med slovenskimi sužnji v Ameriki, ne vem, kdo jo bo delal.

Shodi so po razmerah, katere tukaj obstojajo, dobro obiskani. V West Mineral se je po shodu nakolektalo \$9.20 in za \$12.00 razprodalo knjig. V Frontenac pa nakolektalo \$9.27 in veliko se je tudi knjig razprodalo, za svoto ne vem. Ljudje se jako zanimajo za shode in izvajana prav pazno poslušajo. Zelo važno je, da prihaja na shode tudi dosti žensk, med katerimi je veliko takih, katere imajo dojenčke na rokah. Ti so pa pravi revolucionarici. Oni se ne zmenijo, kaj tisti bradasti Kristan tako vneto pripoveduje, niti se ne ozirajo na to, da mu njih kričanje ni dovolj; se tudi ne pokorijo njihovim ukazom, da bi molčali, kadar on govori. Oni gonijo svojo naprej toliko časa, da zaspijo, ali so pa njih matere primorane, da dvorano zapuste, da tako ne motijo govora.

Priporočal bi, da matere z majhnimi otročki ne prihajajo na take shode, ker otroci s svojim krikom in jokom jako vznemirjajo govornika in poslušalec.

Toliko za sedaj.
Frank Podboj.

Byesville, Ohio. — Delavske razmere so kakor po navadi. Delamo večinoma po 3 dni na teden, le večših se našim izkoriščevalcem poljubi, da nam puste delati celi teden.

Naša stranka se zadnji čas živahno giblje. Članstvo tukajšnjih soc. klubov se zelo hitro množi. Armada zavednega delavstva stopa na dan. Shodi, ki jih prireja naša stranka, so tudi zelo številno obiskani; posebno lep pojav je, da se jih v zelo častnem številu vdeležuje ženstvo. Posebno govori Frank L. Martin-a-z Mariete vzbujajo splošno pozornost. On je kandidat za kongres, izvrsten govornik in še boljši debator, ki je že nešteto krat potegnil kapitalističnim strankam krinko iz obraza in jih pokazal delavstvu v vsej njihovi nagoti. Delavcem bi moralo biti pač jasno, da njihovega vprašanje ne more rešiti republikanska, demokratska ali progresivna stranka. Volilni boj teh strank podpirajo kapitalisti; časopisje, katero se poteguje za nje, lastujejo istotako kapitalisti, kako naj potem delavec pričakuje, da se bodo te stranke potegovale zanj ako so izvoljene. Zato vsak delavec, ki glasuje za te stranke, pripozna, da je zadovoljen dati tri četrtine svojega služka kapitalistom, da je zadovoljen bivati v barakah, da njegov izkoriščevalec lahko prebiva v palačah, ki stanejo stotisoče, da rad strada za to, da se more on voziti na počitnice, če ravno jih on sam najbolj potrebuje; skratka, da je zadovoljen imeti nič, ko vse naredi, a kapitalist, ko ne dela nič, ima pa vse. Zato delavci, podpirajmo soc. stranko, ki je edina delavska stranka, zakaj njo podpirajo delavci in morajo biti vedno z delavci. Podpirajmo naše časopisje, posebno "Proletarca", naj nam ne zastoduje, da izhaja na osmih straneh, mi potrebujemo dnevnik, zato vsi na delo zanj.

S soc. pozdravom.
John Mekinda.

"No Work - No Pay" The Workingman's Problem

Zanemarjen prebival.

Dr. Richterjev PAIN-EXPELLER

odstrani nevarne posledice, ako se pravočasno rabi po predpisih, ki so natisnjeni na omotu. 25c. in 50c. steklenice. — Pazite na ime in sidro na omotu.

F. M. RICHTER & Co., 215 Pearl Street, New York, N. Y.
Dr. Richterjev Congo Pilsne olajšajo.
(25c. ali 50c.)

Preobjestnost.

Nenaravno se zdi, da bi se mogel človek tako preobjesti, da bi umrl za posledicami. Vendar se dogaja. Naglost take smrti je, ki nas pretrese, ker je preobjedanje v tej deželi prav navadna reč. Mnoge prejšnje slaščice nam ne le več ne diše, temveč sovražimo jih, ker smo se jih preobjedli. Po največjih živilih hrepenimo in po najmanjših okrepčilih. Česar potrebujemo, so tečna hranila, ki nam povrnejo staro prebavno moč. Potrebno nam je Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino. To vam pripravi ustroj za sprejemanje dobre, navadne hrane in za prebavljanje iste. Izčisti vam telo in ne dopusti, da se neprebavljivi ostanki hrane skisajo v drobju in je zastrupijo. Uteši vam razdražljivost, razvedri obličje, pomnoži moč. V lekarnah. Josef Triner, 1333-1339 S. Ashland ave., Chicago, Ill.

CENE POSAMEZNIH ZVEZ-KOV SOC. KNJIŽNICE.

1 iztis	-----	\$0.05
10 iztisov	-----	.40
25 iztisov	-----	.85
50 iztisov	-----	1.50
200 iztisov	-----	4.25
500 iztisov	-----	10.00

Ali že imate prvi državljanski papir? Ako ne, pojdite precej turti pon! Ako ga imate, vzemite kakor hitro mogoče drugega. Delavec brez volilne pravice, je čolnar brez vesla. Kdor bi lahko volil in ne voli, je zločinec, ker je kriv, da drugi trpe zaradi njega.

"NATURALIZACIJSKI ZAKON"

se imenuje knjižica, ki je namenjena za tiste rojake, ki žele postati državljani Zed. držav. Zakoni za naseljence so čedalje bolj strogi, treba je, da si vsak nabavi tozadevno knjižico, v kateri se razlaga, kako se postane ameriški državljan. Knjižica stane 16 ct. s poštnino in se jo naroči pri sodr. Fr. Petriču, 111 N. Market St. (S. Slavic Sec.), Chicago, Ill.

STE ŽE SLIŠALI KAJ O ZADRUŽNI TRGOVINI ALI KONSUMIH.

Podjetja vseh vrst vstanovljena na podlagi združnosti, so podjetja bodočnosti; samo le-ta imajo zasigurjeno svojo bodočnost poleg drugih koristnih družabnih naprav, ki služijo v občo korist človeštvu. Kdor se želi poučiti natančneje o združnih podjetjih, — kar je treba znati vsakemu, ki se šteje naobraženim naj nemudoma naroči knjigo "ZADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM", ki jo je založila slov. sekcija J. S. Z. CENA KNJIŽICE JE 15c ENA S POŠTNINO in se jo naroči pri upravnistvu Proletarca, 2146 Blue Island Ave., Chicago, Ill. Trgovci knjig dobe popust.

SODRUGI!

Vsak socialist bi moral naročiti "PROLETARCA", kajti list živi samo od svojih naročnikov. Vsak socialist bi moral širiti "PROLETARCA", kajti to je prva naloga naše stranke. Vsak socialist bi moral točno plačati naročnino za "PROLETARCA", ker le na ta način se zamore osigurati napredek našemu listu.

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.
1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1408

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravila, 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 pop.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeči bolniki naj pišejo slovensko.

M. A. Weisskopf, M. D.
Izkušen zdravnik.
Urajuje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.
1842 So. Ashland Ave.
Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

I. STRAUB URAR
1010 W. 18th St. Chicago, Ill.
Ima vedno zalogo ur, verižic, pravnih in drugih dragotin. Iskrva vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni.

POZORI SLOVENCIM! POZORI! SALOON
s modernim kegljiščem
Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter najkakovostna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni.
Postrežba točna in isbarna.
Vsem Slovincem in drugim Slovencem so toplo priporočila
MARTIN POTOKAR,
1625 So. Centre Ave. Chicago

Dobra domača kuhinja. Odprto po dnevi in po noči.
"BALKAN"
KAVARNA - RESTAURACIJA
— IN POOL TABLE —
M. Poldrugáč — 1816 So. Centre Ave.

STORITE SEDAJ!
Naši vložniki prejema 3% obresti, ki se pripisujejo kapitalu prve dni januarja in julija.
Ves denar, vložen na ali pred 10. v mesecu, vleče obresti od 1. istesa meseca.
Začnite promet z nami še danes, magari tudi samo z enim dolarjem.
INDUSTRIAL SAVINGS BANK
2007 Blue Island Ave., Chicago, Ill.
Poslujemo že 22 let. V soboto odprta od 6. do 8. zvečer. Govorimo vse jezike.

Kdor hoče dela
naj se nemudoma naroči na najnovejšo knjigo:
"Veliki Slovensko-Angleški Tolmač"
da se bo lahko in hitro brez učitelja pričel angleščine. Knjiga obsega poleg slov. angl. slovnice, slov. angl. razgovore za vsakdanjo potrebo, navodilo za angl. pisanje, spisovanje angleških pism in kako se postane ameriški državljan. Vrhutega ima knjiga dozdaj največji slov. angl. in angl. slov. slovar. Knjiga, trdo in okusno v platnu vezana (nad 330 strani) stane \$2—in se dobi pri:
V. J. KUBELKA, 538 W. 145 St., New York, N. Y.
Edino in največje založništvo slov. angl. in raznih slovenskih knjig. Pišite po cenik.

ZDRAVLJENJE V 5 DNEH
Varicocele Hydrocele BREZ NOŽA IN BOLEČIN
Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicocele, Structuri; dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčno nezmožnost, vodenico in bolezni tičedih se moških.
Ta prilika je dana zlasti tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni po tucatih zdravnikov, brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s katerim zdravim vsacega.
Popravite Vaše zdravje
Pridite v moj urad in govorite zaupno. Govorimo vse jezike. Dobili boste najboljšo nasveto in prednosti, ki sem si jih iztekel v moji 14 letni praksi kot specialist v bolezni pri moških
Ozdravim pozitivno žilodec, pljuča, ledice in neprilike v jetrih. (Za neuspešno zdravljenje ni treba plačati).
TAJNE moške bolezni izguba sagona, bolezni v ledicah in jetrih zdravim hitro za stalno in tajno. Živčene onemoglosti, slabost, napor, zastrupljenje in izguba veda.
PLJUČA nadduho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim po moji najnovejši metodi
Zastrupljenje krvi in vseh drugih kožnih bolezni, kakor prišče, lucija, onemoglost itd.
Ženske bolezni beli tok, bolečine v omture, garje, otekline, po dju in druge organske bolezni zdravim za stalno.
(Preiskovanje brezplačno) (Nasveti zaston)
DR. ZINS, 183 N. Clark Str. Chicago
med Randolph in Clark
Odprto: 8 zjutraj do 8 zvečer. Ob nedeljah od 8 zjutr. do 4 pop.

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.
NIZKE CENE.
Velike ugodnosti: električna juč, izvrstna kuhinja, vino zastonj, kabine tretjiga razreda na parniku
Kaiser Franz Jozef I. in Martha Washington
Na krovu se govorijo vsi Avstro-ogerski jeziki.
Družbeno ladjevje parnikov na dva vijaka:
Kaiser Franz Jozef I., Martha Washington, Laura, Alice, Argentine, Oceanic;
NOVI PARNIKI V DELU.
Za vse informacije se obrnite na glavne zastopnike

PHELPS BROS. & CO.
Gen'l Ag'ts, 2 Washington St., New York.
ali pa na druge uradne zastopnike v Združenih državah in Canadi.

ANGLEŠČINA.
Mi poučujemo angleščino in lepissime že peto leto. Učimo potom dopisovanja. Dobri uspehi. Lahka metoda. Učite se doma. Pouk trajna do šest mesecev. Šolnina nizka. Pišite po pojasnila še danes.
Slovenska Korespondenčna Šola,
1380 E. 40th St., Cleveland, Ohio.
(Prejšnji naslov: 6119 St. Clair Ave. S. B. 10).

CARL STROVER
Attorney at Law
Zastopa na vsak sodiščih.
St. sobe 1009
133 E. WASHINGTON STREET, CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3989

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA. IZHAJA VSAKI TOREK. Lastnik in izdajatelj: Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Glasillo Slovenske organizacije Jugosl. socialistične Zveze v Ameriki.

Subscription rates: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries \$3 a year, \$1 for half year.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 2146 Blue Island ave. Chicago, Ill

Kdo smo in kaj hočemo?

Kdo smo? Stranka razredno zavodnih delavcev celega sveta, združeno bojujoči se proti privilegijem in krivicam kapitalističnega sistema. — Odstraniti hočemo današnji, na podlagi izkoriščanja, tlačanstva in supremacije človeka nad človekom — postavljeno družabni red in na mesto tega ustvariti novo človeško družbo, urejeno v smislu novih socialističnih načel.

Vsa temeljna razlika med našim programom in ciljem ter delovanjem meščansko-narodnjaških strank izvira iz tega, da med tem ko so naše organizacije in naša stranka bojuje za delavske pravice in jih hoče tudi dejansko uresničiti, kakor zahteva evolucija časa, razvoj človeške družbe in napredek industrije in smo zato avtoritativna stranka — so pa nasprotno vse ostale meščanske in narodnjaške stranke le konservativnega značaja, ker so vse te stranke v prvi vrsti ustanovljene le zato, da branijo sedanji kapitalistični red.

Katerim potom bo mogoče priti do uresničenja delavskih zahtev? Pravice delavskih slojev se realizirajo dan za dnem pod pritiskom delavskih razrednih organizacij. Le potom teh bo mogoče priti do boljše in lepše bodočnosti. Vsaka zmaga organiziranega delavstva je pomembna in važna ne-le zato ker si produktivni razred takoj pogloblja svoje mezdne ali delovne razmere, ampak tudi zato, ker je vsaka taka zmaga afirmacija končnih ciljev socializma in ker znači, da se proletarijat vedno več in bolj približuje svoji popolni osvoboditvi.

Naše delo je posvečeno ljudski emancipaciji. Dan za dnem — z neustrašljivim naporom bojem proti ignoranci ljudskih mas in proti vsem kapitalističnim institucijam in sistemom — zidamo novo, svet osvajaajočo si stranko. Nov svet, novo življenje pripravljamo naša stranka.

MODERNO RAZBOJNIŠTVO.

Bili so časi, ko so razbojnik pri belem dnevu napadli poštene ljudi in jih oropali imetja. Naši stari vedo pripovedovati o raznih premetenih roparjih, ki so bili po mnenju ljudstva celo plemenitega značaja, ker so ravno bogatim oropali, reveže pa pardonirali in celo še oblagodarili. Plemeniti roparji! In danes? S policijo, milico, detektivci, sodniki, ječami in vislicami je zavarovano presveto imetje bogatašev. Cestno roparstvo je res udušeno, toda — roko na srce! Le pogledjmo malo pobližje, kaj se okoli nas godi, v koliko je danes boljše.

Rathenau, velekapitalist v Berlinu, pravi: Usoda ljudstva ni več v rokah kronanih knezov in kraljev, temveč je v rokah 300 milijonarških kapitalistov, ki se med seboj poznajo, ki premorejo milijarde lastnega in tuje denarja — le ti vladajo popolnoma avtokratično, samovoljno, trinoško, krvavo in grozovito, brez ustave, brez parlamenta in brez tiste svobodomiselnosti spakarije. Dandanes se ima polna usta o velikanskem napredku, civilizaciji, kulturi itd. v resnici pa vlada najbrezobzirnejše denarno gospodarstvo — plutokracija.

Komaj so Italijani lanske jeseni prišli na obrežje Tripolitanije, že so ustanovile Banca di Sicilia, Banca d' Italia in Banco di Ro-

ma svoje podružnice v mestu Tripolis in Bengasi, dobro vedo, da bodo imele tu dobre "kšefte", pred vsem že zaradi tega, ker je toliko tisoč vojaštva, ki prejema denar, da ga jim banke zopet odvzamejo. Ravno taka igra se odigrava sedaj v Maroku, na Kitajskem itd. Komaj se je Bosna anektirala, se je brž ustanovila doli agrarna banka. Kako prefrigani in zviti so ti moderni denarni špekulantje, kaže posebno drastično potresna nesreča v mestu Messina. V tej nepopisni nesreči, tugi, žalosti in revščini, so grabili roparski oderuhi — seveda na posest postavnih način. Takoj po potrebu se je začelo nabirati za nesrečneže po vseh državah, in že so se pričela poverjenja. Župana in dvanajst meščanov so zaprli zaradi poverjenja. Ali še večji plen so si pri tem ugrabili razni borzni bančniki in drugi denarni sleparji. Iz največje nesreče napravilo je nekaj takih sleparjev najboljše kšefte, najbolj mastne dobičke. Ali ni to rop?! Namesto prizadevanja v pomoč do nesrečnih, preži vsa dobičkaželjna in dobro organizirana razbojniška banda, kako bi se dalo še več profita, kapitala izprežati. Oficijelna Italija sicer pravi, da hoče v zamerni deli Tripolitanije razširiti kulturo. Vsa tako imenovana kolonialna politika ni nič drugega nego pod lepše glasečo firmo organizirani rop. In kako rafinirano, kako zvižajno se prične razvijanje kolonialne politike. Sprva se odpošlje misijonar nekoliko tal pod seboj, že pride za njim trgovec — špekulacija se prične na vse načine tako, da so domači rodovi naenkrat tuji na lastni zemlji. Sedaj se naenkrat zahteva vojaška pomoč iz Evrope. Torej izprva pridejo s križem, rozenkrancom v roki v Azijo, Afriko in druge take dežele, in konečno pridejo puške, topovi in bajoneti. In to ropanje, neumiljeno ravnanje z drugorodci, preganjanje, uničevanje njih življenja in imetja — to se imenuje kultura, civilizacija.

Kapitalizem si osvaja korak za korakom celi svet. On se poslužuje v dosego svojega namena vseh mogočih sredstev. Cerkev, država, narodi, vse je le igračka v rokah kapitalizma. Vedó, znanost in vse iznajdbe na polju tehnike uporabljajo kapitalizem kot pomoček za povečanje in razširjanje svoje moči, svoje oblasti.

Ali moderni kapitalizem hoče še vse več. On hoče biti le jednostranski gospodar in imejitelj — recimo — samo denarja! Ne! On hoče ves človeški rod zaslužniti, vse svet zagospodariti, vsu vrednost sveta osvojiti. To, kar se ni posrečilo Perzijcem, ne starodavnim Rimljanom, ne Karolu Velikemu, ne Napoleonu, ki so vsi stremili za osvojitve celega sveta — to hoče doseči na veliko temeljitejši popolnejši način moderni kapitalizem.

Ali se bo to kapitalizmu tudi do konca vse posrečilo? Kdo ve! Že vstaja na obzorju nove dobe njegov nasprotnik — socializem.

In tu si stojita dva velika zgodovinska nasprotnika v boju. Gre se za to, ali naj le nekateri bolj srečni špekulantje res vse vrednosti, vse dobrote tega sveta imajo pod svojo oblastjo, ali naj se uredi človeški družabni red tako, da bodo zemeljskih dobrot deležni vsi, da bodo gospodarji vsi.

Dandanes vlada na svetu kapital, kapitalizem pa hoče, da zavladá in gospodari na svetu delo. Dandanes je delo vir nesreče in siromaštva: socializem hoče, da bo delo v blagor, v veselje vsem, ki delajo. Delo bodi simbol pravega človečanstva. Kapitalizem pa ubija v človeku čut človečanstva in sicer s tem, ko vzbuja nizke instinkte do špekulacije obogatitja. In obogatitje se more le na račun drugih.

Ravno zato je socialistična ideja najidealnejša misel novejšega časa, že radi tega, ker hoče emancipirati človeštvo iz duševnih in materialnih spon kapitalizma ter hoče razmere tako preurediti, da nikdo ne bo več ubijal svojega glava, kako lažje bi bilo obogatiti, kako boljše in več zaslužiti, profitirati — to pa vse zaradi tega, ker bodo vsa posestva in imetja spadala skupnosti. Goljufija, špekulacija, odiranje in zatiranje politično, versko, gospodarsko, duševno in materialno se more odpraviti le z uresničenjem idej socializma.

Ženska volilna pravica in razredni boj

Ženstvo se je sklicevalo dolgo časa pri svoji zahtevi po volilni pravici na prirodno pravo. Ker je ženska človek kakor mož, zato mora imeti tudi enake pravice. Socialistično naziranje se upira takemu pojmovanju. Mnogo je ljudi, od katerih nima družba nobene koristi, ker ne delajo za družbo. Človek, ki živi v brezdelju, ki ne pospešuje razvoj družbe, tak človek je za družbo brez vrednosti. Človek ne prinaša družbi koristi, ker je človek, ampak šele tedaj, kadar posveča svoje delo za splošno dobro. Ljudje, ki opirajo zahtevo pravice, na rojstvo in posest, kakor n. pr. plemstvo, drugim, ki nimajo takih posebnosti, jih pa odrekajo, so cikle na poti človeštva k osvoboditvi. Vsaka volilna pravica, ki ni splošna in enaka, je žalitev modernega pravnega čuvstvanja. Delavstvo zahteva vedno in povsod enako, splošno volilno pravico. Zahteva po ženski volilni pravici je šele tedaj dobila stvarno podlago, ko so ženske spoznale, da ni ta zahteva njihova prirodna pravica, ampak da jo smejo zahtevati, ker delajo. Utopija in hrepenenje posameznih je bila nekoč ženska volilna pravica, danes je bojni klic vesiljnega ženstva. Vsaka žena, ki skrbi z lastnim delom za svoj obstanek, mora zahtevati volilno pravico.

Z enako pravico hočejo žene tudi urediti svoje delovne razmere. Dokler ni žena navezana na lastni zaslužek, toliko časa ne občuti, kako slabe so delovne razmere. Takrat šele spozna izkoriščanje in ponižanje dela, kadar trpi zaradi tega. Nekaj jo sili, da bi izpremenila te razmere, želja po izboljšanju postaja tesnejša. Na vseh koncih in krajih se zadeva

Belgijsko delavstvo v boju za volilno pravico.

Belgijski socialisti in z njimi ostalo napredno delavstvo se pripravljajo na velik in splošen štrajk v dosego splošne in enake volilne pravice, katero jim njihovi izkoriščevalci hočejo še naprej odtegovati. Zavedno belgijsko delavstvo se pa v polni meri zaveda svoje socialne vrednosti in pomena ter hoče zato s silo štrajka doseči spremembo sedanje krivične konstitucije. Ta boj zoper vlado se ima pričeti v novembru.

Sodi se, da bo pol miliona delavcev soudeležnih pri tem štrajku, ki ima trajati šest tednov in kojega stroški so preračunjeni na 10 milijonov dolarjev.

Prizadete bodo v tem boju železnice, poštne in telegrafične naprave, rudniki, doki, arzenali, tovarne in delavnice vsake vrste; to bo torej moderni delavski boj brez krvi. Ženske kažejo enako navdušenje za ta kulturni boj kakor moški. Živahna agitacija je razvita po vsej Belgiji v ta namen.

Vodstvo belgijskega delavstva je dobilo obljube za gnotno pomoč od bratskih organizacij v Zdr. državah, Franciji, Angliji, Nemčiji, Švedskem in drugod.

Da delavske otroke obvarujejo vsakih nepravil, ki bi utegnile izvirati iz tega štrajka, bodo poslali 40.000 teh otrok na severno Francosko, kjer bodo zanje pripravljene začasni domovi.

Odbor za generalno stavko je izdal v milijon izvodih letak, na katerem je tiskan manifest za belgijsko delavstvo. Manifest je izšel v glavnem strankinem glasilu "Peuple" in drugih strankinih listih ter ima za predmet boj za splošno in enako volilno pravico. Sklicuje se na soglasen sklep strankinega kongresa dne 30. junija, ki je pozval delavstvo, da začne s svojimi silami boj za splošno in enako volilno pravico ter pripravi vse potrebno za generalno stavko. Manifest razglasa enake politične pravice za orožje, ki ga delavstvo tem manj more pogrešati, ker se vsa njegova organizacijska in osvobodilna teženja zadevajo ob zakonodajo, ki hoče delavce na zvit način uloviti in ukrotiti. Manifest izjavlja: "Dokler obojja pluralna volilna pravica delavce k stanju politične manjvrednosti, se bo vsako sredstvo osvoboditve izjalovilo. Če torej hočete ostati več sužnji tlačanja, morate uveljaviti s splošno in enako pravico svoj o-

ob ozke meje razredne države in tedaj postane zrela za spoznanje, da je današnji družabni red provzročitelj teh razmer. Življenje skrbi, drago stanovanje, nezadostna obleka jo spominjajo vsak dan, da živi v razmerah, ki so za človeka nevedne. Kadar pride tako daleč v svojem spoznanju, tedaj se tudi vprašuje: kako bi se rešila iz takega položaja. To ve, da se mora porušiti trhla stavba današnjega razrednega gospodarstva, in d a je treba zgraditi novo, krepkejšo stavbo. Kako bo ustvarila novi svet, kako se bo sama pripravila, da bo koristna članica nove družbe, to so skrbi zavedne žene. Spoznava, da je najprimernejše orožje v političnem in strokovnem boju politična in strokovna organizacija.

Tega boja se ne more vpešno udeleževati, dokler je brezpravna. Proletarska žena ne more ojačiti vojne vrste svojega razreda, dokler nima vpliva na državo. Pravico do stavljanja ima žena, volilne pravice nima. Njeno orožje za politični boj je topo, brez kosti.

Z ženskimi bojem za volilno pravico dobiva razredni boj novo, krepko izpodbudo. V razredni boj vstopajo sveže vrste. Doslej enostranska vzgoja ženstva se izpolnjuje, spoznanje se budi. Žene so vstopile v delavske bojne vrste dela, ker je kapitalistični razvoj tudi nje potegnil v gospodarsko bedo. Priboriti si morajo politične pravice, zmago svojega razreda morajo pospeševati, ako hočejo živeti v boljšem svetu. Najprej si priborijo orožje, s katerim si bodo gladile pot, ki vodi k preobrazbi družbe. Boj za žensko volilno pravico je nujna potreba za osvoboditev delavskega razreda.

Vsled neumorne propagande se je javnost že izrekla za reformo. Socialisti jo zahtevajo od obstanka svoje stranke. Liberalci se s soglasno izjavili zanjo. Klerikalci se v zadnjem volilnem boju niso upali, da bi jo odkrito pobijali. Gotovo je, da bi ljudsko glasovanje pokazalo pretežno večino za enako pravico.

Če kljub temu gospodujoča stranka brani, da bi se uklonila volji dežele, katero sredstvo nam ostaja, da upognemo njen odpor? Ali naj čakamo, da jo pomeče izid prihodnjih volitev? Skušnja uči, da je njena zmaga zavarovana s sleparstvom, ki ga sedanji volilni sistem samo pospešuje, zlasti s pluralnim sleparstvom, ki bogatinom dovoljuje, da polnijo volišče s svojimi suplementarnimi glasovi. Proletarci nimajo nobene volje, da vnovič prično igro s sleparskimi igralci. Rajši posežejo po zadnjem sredstvu, če jim zabranijo njih pravice: po stavki. Zato se pripravljajo za generalno stavko, ki jo bodo znali uprizoriti mirno, toda veličastno in nevezdržno. Bolesti, ki jih utegne povzročiti ta boj, se ne bodo smele prisoditi njih volji. Po 2. juniju so svojo opravičeno jezo zajezili, hoteli so in hočejo še vedno dati vladi priložnost, da ne nadno ukrene, kar zahteva javno mnenje. Nikomur ne prete, pripravljajo se le, da uporabijo pravico, ki jo jamči zakon. — Vse kličejo, da jim stoji v boju za volilno pravico na strani, toda delavci računajo predvsem nase same, na svojo žilavo in junaško voljo. Nihče naj ne pozabi, da bo generalna stavka uspešna samo tedaj, če bo dolgotrajna in splošna. Vsakdo paj bo pripravljen na pet do šesttedensko stavko in naj ukrene od danes naprej vse možno, da varčuje. Vsakdo naj se pripravlja in kupiči pomožna sredstva.

Imenoval se je osrednji odbor. V kratkem se ustanove po vseh okrajih in občinah krajevni odbori. V nekaj dneh se objavijo prve odredbe. Pomoč vseh je potrebna za propagando in pripravljajo se delo. Ne zadostuje, da napravimo v danem trenutku generalno stavko, ampak pripravljati moramo že sedaj uspeh. Voltna pravica je v rokah delavcev. Delavska stranka zahteva, da vsakdo stori svojo dolžnost!"

Treznih, odločnih besed je manifest. In v smislu teh besed se bo pripravilo belgijsko delavstvo na boj, da srtmoglavi sedanji krivični pluralni volilni red, ki je obremen z drugimi nepoštenimi sredstvi pripomogel letos belgijskemu klerikalizmu do zmage, ter da postavi na njega mesto splošno in enako volilno pravico, najznamenitejše orožje bojujočega se proletarijata.

Minimalna mezda v angleškem rudništvu.

Dne 15. in 16. avgusta je zborovala v Blackpoolu konferenca rudarskih organizacij Velike Britanije, ki se je pečala z uspehi zakona o minimalni mezdi. Poročila, ki so jih predložili delegatje različnih okrožij konferenci, so se glasila skoro izključno nezadovoljivo, skrajno nezadovoljivo; delodajalci in razsodniki razlagajo zakon silno slabo za delavce. Samo v malokaterih okrožjih dela zakon gladko in brez sporov med delavci in delodajalci. Na severnem Angleškem (v Durhamu in Northumberlandiji) se pritožujejo delavci nad pravili, postavljenimi od razsodnika, po katerih izgubi delavec pravico do minimalnega zakona, če ne napravi 100 odstotkov vseh šihotov in ne navede nobenega pametnega razloga, ako je izostal. V skoro vseh okrožjih zahtevajo samo osemdeset odstotkov. Nadalje tožijo, da razsodniki v večini slučajev niso dovolili podzemeljskim delavcem minimalne plače petih šilingov in da pri določanju plač kopačem niso zadostno upoštevali povprečnih mezd, kakor zahteva zakon. V mnogih slučajih podjetniki delavcem niso izplačali zaostalih plač, ki so izvirale še iz dobe med sprejetjem zakona in določitve minimalnega zakona. Nekateri delodajalci pa zopet ne marajo izplačati akordnim delavcem določene minimalne mezde, ampak jim izplačajo zgolj zaslužen plačo; izjavljajo namreč, da mora vsak delavec, ki ne pride do minimalne plače, šele dokazati, da ima pravico do nje. Rudarji pa trde, da je podjetnik, ki ne mara izplačati minimalne mezde, dolžan spraviti vso zadevo pred lokalni odbor. Cashiru so delavcem izplačali minimalno mezdo, nato pa so jih odpuščali. Tudi se je zgodilo mnogo slučajev, da so delodajalci delavce s podkupovanjem in s pretinjami pripravili do tega, da so se o značili za nespretni delavci in so se na ta način ognili zakonu. Veliko nezadovoljnost zbuja med rudarji tudi nova praksa nekaterih podjetnikov, da zahtevajo izpričevala od dela iščočih delavcev. V južnem Walesu je minimalni zakon privedel delodajalce do tega, da so odpravili mesečno odpoved. Pred veliko stavko so smeli južno valeški podjetniki samo prvega vsak mesec odpovedati rudarjem delo in potem so jih odpuščali šele koncem meseca. Zdaj pa tam ni sploh nobenega odpovednega zakona in negotovost eksistence je narasla.

Po posvetovanjih, od katerih je bila javnost izključena, je sprejela konferenca naslednji sklep: "Po posvetovanju o okrožnih poročilih glede na učinek zakona o minimalni mezdi in na mezdne postavke in pravila, izraža konferenca svojo največjo nezadovoljnost z njimi, zlasti pa z naslednjimi točkami: a) z okoliščino, da razsodišča z malimi izjemami niso priznala nizko plačanim odraslim delavcem dnevne mezde petih šilingov in da razsodniki pri določitvi minimalnega zakona v mnogih slučajih niso dovolj vpoštevali povprečnih mezd akordnih delavcev; b) z odluki razsodišč, ki delajo pravico do minimalne mezde odvisno od dejstva, da delavec napravi sto odstotkov šihotov; c) z resnim zavlačevanjem, ki so ga zagrešili mnogi rudniški posestniki pri izplačevanju v zmislu odlokov razsodišč dolgovanih plačilnih postavkov.

Nadalje konferenca ostro obsodja početje tistih rudniških podjetnikov, ki pripravljajo delavce s podkupovanjem in silo do tega, da se ognejo določilom zakona s tem, da jih ali odpušajo, ali pa jim odreko delo, ali jim ponudijo večji akord ali odstotne doklade. Zategadelj se pooblašajo okrožja, da obširno poročajo generalnemu tajniku o nadaljnem učinku zakona v svojem okrožju; vsa okrožja morajo poslati taka po-

ročila, potem naj izvrševalni odbor pooblasti, da skliče drugo konferenco, ki se ima pečati s katerimikoli težkočami. Medtem naj izvrševalni odbor z vsemi močmi podpira vsako okrožje, ki se upira delodajalskim težnjam, da bi prekršili določila zakona ali se jim ognili." Soglasno sprejeta resolucija je bila kompromis med tistimi, ki zahtevajo neposredno akcijo za odpravo pritožb, in tistimi, ki hočejo počakati še nadaljnjih učinkov zakona. Najbrže pride v najbližji bodočnosti do večjih krajevni bojov, v katerih bo zveza, kakor je razvidno z resolucije, z vsilo silo podpirala svoje posamične organizacije.

Stranka

Še enkrat klubom J. S. Z. naznanje.

Z mesecem oktobrom stopijo v veljavo nova pravila, ki so bila sprejeta na konvenciji v Indiana polisu in potrjena s splošnim glasovanjem strankinih članov. Člen 14. pravil, ki se tiče neangleških organizacij, predpisuje, da morajo v bodoče vsi klubi spadati v County in State organizacijo in da je tozadevne prispevke odračunati direktno z ostalo svoto gl. tajniku zveze, kateri potem svoto odpošlje na pristojna mesta. Svota za te prispevke je poprečno 5 c. v eaih državah pa 7 c. kar znači, da bo za mesec oktober treba poslati tajništva zveze veliko večjo svoto. — Na ta način bodo potem vsi naši klubi v County in State organizaciji.

Po novih pravilih in sklepu eksekutivne skupne stranke, izdaja Charterje vsem organizacijam tajnik državne organizacije in ne več tajnik zveze; tajnik zveze samo prijavi nov klub tajniku državne organizacije, nakaar le-ta pošlje na klub Charter. Tajniki klubov so naprošeni, da imajo to v spominu, in da se po tem ravnavajo in da te uvedbe upoštevajo.

Tajništvo zveze.

Za Aurora, Minn. Vabilo na Kristanov shod.

Vsem delavcem-rudarjem po Iron Range se naznanja, da bo dne 6. okt. to je v nedeljo, popolne dne govoril v Aurori sodrug Et bin Kristan iz Ljubljane. Sodrugi in delavci sploh: ne zamudite prilike slišati enega najboljših slovenskih govornikov in predavateljev o delavskem vprašanju. Iz raznih poročil je posneti, da so bili Kristanovi shodi povsod obiskani kar najbolje. Tudi v Aurori in okolici naj nihče ne ostane na ta dan doma. Vsi mi shod! — Začetak ob 3. uri popoldne. Prostor: Finska dvorana Vstopnine nobene.

Pripeljite seboj znanec in prijatelje. Vsi na ta shod! J. G. Mihelich, taj. kluba št. 54.

Za Chisholm, Minn. Jugoslovanski delavec v Chisholm min okolici se naznanja, da se vrši v soboto večer dne 5. oktobra javen shod, na katerem bo govil sodr. E. Kistan iz Ljubljane. Čas in prostor se naznani v letakih. Pridite vsi na ta velevažni shod. Tajnik kluba št. 22.

Za Kenosho, Wis. Socialistični klub, št. 11. J. S. Z. v Kenoshi, priredi 5. oktobra agitacijsko predavanje v dvorani F. Ambrousa na Caledonia St. Govorila bo edeta sodr. E. Žerovec in M. Udjinac. — Popov.

Slovenski udarji ne hodite v Bingham, Utah, kajti tam so rudarji na stavki!

Delavska predsedniška kandidata Eugene V. Debs za predsednika Emil Seidel za podpredsednika

Jugoslovanska socialistična Zveza v Ameriki.

EKSEKUTIVA:

Joe Zavertnik st., Tomo Bešenik, M. Lucić, Frank Podlipiec, V. Tomašek, R. B. Savich, S. Fabjanich.
Frank Petrič, gl. tajnik, 111 Market St., Chicago, Ill.
Seje eksekutive so vsak prvi četrtek v mesecu ob 8 uri zvečer.

Klubi, ki žele govorinke, naj se obrnejo na gl. tajnika.

- ARKANSAS:** —
53. Fort Smith, Ark. — Jugosl. soc. klub, taj. Frank Porenta, R.F.D. 3, Box 147.
- ILLINOIS:** —
Stev. J. Chicago, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Podlipiec, 604 N. Curtis St., organizator M. Kulovec.
4. La Salle, Ill. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Rogel, 1037 — 2nd St.
6. Chicago, Ill. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos. Krpan, 1830 So. Center Avenue.
17. Chicago, Ill. — Jugosl. žensko soc. udruženje, tajnica Frances Novak, 408 W. Elm Street.
20. Chicago, Ill. — Jugosl. soc. udruženje, taj. Rada Teofonov, 2318 Clybourn av.
39. Oglethorpe, Ill. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Alant, box 67.
45. Waukegan, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Josip Petrovič, 709 Market St. Seje so vsako zadnje nedeljo v mesecu ob 2. uri popoldne v dvorani soder B. Mahnič.
46. Panama, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Joe Perjančić, box 10.
50. Virden, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Sim. Kaudič, Box 631.
Seje so vsako 2. in 4. nedeljo v mesecu ob osmi uri zjutraj v Union Hall East St. Louis, Ill. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik John Badalich, 211 Exchange ave.
60. Chicago, Ill. — Jugosl. socialistično udruženje, tajnik Simon Fabjanich 2337 Westworth ave.
67. Livingston, Ill. — Jugosl. socialističen klub, tajnik Frank Krek, P. O.
67. Springfield, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Joe Kampech, 1602 Capitol Ave.
84. Witt, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Tavornick, Box 135.

- INDIANA:** —
25. Indianapolis, Ind. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Filip Godina, 909 W. Pearl St.
27. Clinton, Ind. — Jugosl. soc. klub, tajnik Victor Zupančič, box 17 R. R. — Organizator L. Prašnikar. Seje so vsako prvo nedeljo ob 5 uri popoldne.
53. Gary, Ind. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Geo. Maravich, 2193 Washington Street.
58. Indianapolis, Ind. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Joca Petrovich, 607 W. Washington Street.

- KANSAS:** —
30. Breezy Hill, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Lekš, Box 94.
31. West Mineral, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Goršek, box 489, Stone City, Kans. — Seje so vsako 1. in 3. nedeljo v mesecu ob 4 uri popoldne pri Stef. Deliču.
34. Frontenac, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Krajselj, Box 108.
79. Fleming, Kans. — Jugosl. soc. klub, R. 2, Cherokee, Kans.
80. Franklin, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Vogel, Box 55.
81. Skidmore, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Čemažar, Box 34.
82. Carona, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Blaž Mezori, Box 162.

- MICHIGAN:** —
48. Calumet, Mich. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos. Ozanich, 407 1/2 — 5th St.
61. Detroit, Mich. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Milan Kirin, 1200 Russell St. St.; organizator, Jos. Mantony.
88. Detroit, Mich. — Jugosl. Uduž., tajnik F. Radosevich, 803 Franklin St.

- MINNESOTA:** —
22. Chisholm, Minn. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik A. Mahne, Box 152.
54. Aurora, Minn. — Jugosl. soc. klub, tajnik John G. Mihelich, b. 251.

- MISSOURI:** —
14. St. Louis, Mo. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos. Filipovich, 3202 Chouteau St.

- MONTANA:** —
43. Red Lodge, Mont. — Jugosl. soc. klub, atnik Louis Yeller, Box 47, organizator Frank Donček.

- NEW YORK:** —
33. N. York, N. Y. — Jugosl. soc. udruženje, taj. Josip Peršak, 89 St. Marks Place (8th Str.)

- OHIO:** —
2. Glencoe, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Pavel Dolenc, L. Box 43. — Redne mesečne seje so vsako 2. nedeljo popol. pri soder N. Ziembergerju.
3. E. Youngstown, O. — Jugosl. soc. udruženje, taj. Z. Ivanovich, Box 243.
5. Steel, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Dernač, Box 26.
27. Cleveland, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik M. Petrovič, 5912 Prosser av. Jos. Rauch, organizator. — Seje so vsako 2. in 4. nedeljo v mesecu ob 9. uri popoldne v Jaites Halli, 6004 St. Clair Ave.
38. East Palestine, O. — Jugosl. soc. skupina, taj. Jak. Istenich, b. 304. Seje so vrše vsako zadnje nedeljo ob 2. uri pop. v mesecu pri soder Fr. Bogataju.
49. Collinwood, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Gus. Kabaj, 3528 E. St. Clair Av. Cleveland, O.
62. Youngstown, O. — Jugosl. socialistični klub, tajnik John Petrich, R. 2, Box 33 D.; organizator Matt Slabe.
66. Barberton, O. — Jugosl. socialistični klub, tajnik Frank Levstek, 817 Wooster ave.
71. Cleveland, O. — Jugosl. socialistično udruženje, tajnik Peter Pleško, 1430 E. 40th Street.
72. Collinwood, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Koželj, 4429 Aspenwalle av.
76. Euclid, O. — Jugosl. socialistični klub, tajnik John Ulasen, Cut Rd. & Goldard St., organizator Karol Kotnik.
86. Akron, O. — Jugosl. socialist. udruženje, tajnik Ivan Blažević, 207 So. Forge St.
89. Lorain, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Jos. Kirinčić, 1794 E. 29th St.

- OREGON:** —
40. Oregon City, Oreg. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Kurnik, b. 244.
47. Portland, Ore. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik J. Obad, 1088 So. Front St.

- PENNSYLVANIA:** —
3. N. S. Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Kratočvil, 506 Chestnut St.
5. Conemaugh, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Jack Kocjan, Box 508.
6. Forest City, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Verbas, Box 140.
8. E. Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik John Gračanin, box 388.
9. Sygan, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Kvartich, b. 453, Morgan, Pa.
6. Clairton, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Miro Zvonar, Blair Sta., B. 155.
2. West Newton, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Louis Strelak, b. 139.
1. Monaca, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Nik. Hajdin, Box 451.
7. So. Side Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Vinko Španovich, 2329 Jane St.
3. Hermiston, Pa. — Jugosl. socialistični klub, tajnik Jos. Bric, box 136.
5. Johnstown, Pa. — Jugosl. socialistični klub, tajnik Mike Štrukelj, 872 Chestnut St., Josip Zalokar, organizator.
9. Hermiston, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Lovše, box 277.
4. Largo, Pa. — Jugosl. socialist. udruženje, tajnik Stefan Janič, box 171.
4. Willock, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Dolinar, L. Box 112, organizator Jack Miklančič, L. Box 3.
5. Braddock, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik S. Mihalich, 22 — 5th ave.
7. McKees Rocks, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik R. Crnković, 322 Phoenix St.
8. Ambridge, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos. Subašič, Box 548. Seje vsake tretje nedelje v mes. ob 9. popoldne v prostorih Soc. Ed. Bureau.
7. Fayette City, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Gartner, b. 378. — Organizator John Baraga. Seje so vsako zadnje nedeljo v mesecu.

- WASHINGTON:** —
7. Roslyn, Wash. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Geo. Janaček, box 188.

- WISCONSIN:** —
9. Milwaukee, Wis. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Nick Hinich, 304 Grove St.
6. Kenosha, Wis. — Jugosl. soc. udruženje, taj. L. Vidmarich, 211 Caledonia st. Organizator M. Cubrilo. — Seje so vsako zadnje nedeljo v mesecu v a Socialist. gl. stanu.
West Allis, Wis. — Jugosl. soc. udruženje, taj. Steve Bešenik, 469—51st ave.
Milwaukee, Wis. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Novak, 257—1st ave. Seje so vsak drug petek v mesecu.

- WYOMING:** —
Superior, Wyo. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Lukas Groser, Box 341.
Seje so vsako drugo nedeljo v mesecu popoldne ob 2. uri v Hall K. Peruška.
Sweetwater, Wyo. — Jugosl. soc. klub, tajnik Jernej Bajda.

Nekaj potrebnih navodil za organiziranje in vzdrževanje socialističnih klubov.

Kako začeti socialističen klub, je za prijatelje in simpatizirajoče delavce našega gibanja ena zelo važnih točk, katera potrebuje nekaj raztolmačenja. Večkrat se je že pripetilo, da je prejel gl. tajnik naznanilo v toliko, da se je ustanovil klub in da pošiljajo svoto za toliko in toliko članskih mark in knjižice, katere naj se takoj oddajo; zahtevalo se je tudi takoj črtar in vse druge stvari, spadajoče klubu. Ta zahteva je bila seveda zastonj, ker noben klub ne more biti preje sprejet v zvezo, dokler njega člani ne izpolnijo in podpisajo vstopnih kart, katere se pošljejo gl. tajniku zveze. Na tako postopanje je sledilo vedno navodilo in pošiljanje tozadevnih vstopnic, s čimer se je cela stvar dalj časa zavlekla. Da se temu odpomore, naj služi vsem, ki žele organizirati socialističen klub sledeče navodilo:

Kdor ima upanje, da bi se v njegovi naselbini zamogel ustanoviti in obdržati socialistični klub, naj pred vsem to naznani tajniku zveze in zahteva tozadevne tiskovine, to so v prvem oziru vstopnice, brez katerih ni mogoče prijaviti kluba zvezi. Te vstopnice — kakor tudi tiskovine za mesečna poročila in naročilne liste — se dobe brezplačno.

Ko je dotični vstopnice prejel, naj skliče vse tiste, na katere računava da bi pristopili h klubu, na sestanek. Pet članov zadostuje. Ako ni mogoče dobiti pet članov, ni treba začeti z organiziranjem.

Nameravani sklicatelj naj tudi vedno vreje iznajde, koliko nameravanih članov je naročenih na glasila zveze, t. j. za Slovence "Proletarec", za Hrvate "Radnička Straža", za Srbe "Narodni Glas", ker ako ni nihče naročen strankinega časopisa, je mogoče, da eksekutiva klubov vstop odkloni. Navadno podre eksekutiva tak odlok stem, da ne vidi v kraju zadostne moralne podlage, na kateri naj bi se klub v takem slučaju obdržal. Vedno je treba torej gledati, da se klub organizira od začetka z dobrimi člani, to je takimi, ki so čitali socialistično literaturo, socialistične liste sploh.

Na sestanku naj sklicatelj razdeli vsem navzočim po eno vstopnico, katere se izpolne kakor kažejo uprašanja. Ko se to zgodi, se vstopnice s 50 centi vred vrnejo sklicatelju, nakar se voli odbor in stem je klub ustanovljen. Nato se voli: predsednika za tisto sejo, tajnika, zapisnikarja in organizatorja pa za eno leto.

Po seji odpošlje tajnik gl. tajniku vstopnice, naroči čl. marke, knjižice, izvanredne marke (ako jih zveza izdaja — sedaj jih) in svoto za naročene stvari, kakor tudi poročilo, koliko članov dobi za tisti mesec mark.

Tajnik lahko naroči več mark in knjižice naenkrat, toda le z naročilnim listom med tem ko ima v mesečno poročilo beležiti le tiste marke, katere so se na seji razpečale članom, ostale pa beležiti po njih vrednosti v imetek.

Mesečno poročilo je treba poslati gl. tajniku najkasneje do 10. v mesecu, tako da zamore potem tajnik razdeliti svote narodnim osrednjim odborom.

Ko dobi gl. tajnik vstopnice, svoto za naročene marke in knjižice, odpošlje takoj vse potrebno; odredi klubu številko in jo zane-se v imenik zveze. Črtar odpošlje klubu tajnik državne organizacije.

Poslovanje krajevnih klubov.

1. Poslovanje kluba se vrši a) potom sej članstva; b) potom predsednika, tajnika in takih uradnikov, katere izvoli klub.

2. Predsednik se voli pri vsaki seji.

3. Člani kluba si izvolijo v decembru vsacega leta zapisnikarja, tajnika, organizatorja in druge odbore in sicer za eno leto.

4. Na vsaki redni decemberski, aprilski in oktobrski seji kluba se izvoli dovoljeno število delegatov v okrožni odbor (County Central Committee), za eno leto. Po novih pravilih morajo vsi klubi spadati v County in State organizacije.

Dolžnosti uradnikov.

1. Predsednik predseduje in ima le odločilen glas, če se je oddalo pri glasovanju enako število glasov. Podpisuje na seji vse uradne listine.

2. Tajnik — sklicuje seje in predseduje dokler ni izvoljen predsednik; vodi finančno knjigo dohodkov in izdatkov; pobira mesečne prispevke, za katere daje članom strankine ali izvanredne marke; vodi korespondenco s County in gl. tajnikom Jugosl. socialistične zveze; hrani listine in premoženje kluba proti varščini; (Če jo klub zahteva) — vodi natančen imenik dobrostoječih in drugih članov; podpisuje vse uradne listine; imeti mora vpogled v vse delo v klubu.

3. Zapisnikar vodi zapisnik in pomaga v vsakem oziru tajniku.

4. Organizator pridobiva klubove nove člane; skrbi, da so vsi člani kluba naročniki zveznih glasil: za slovenske "Proletarec", za hrvatske "Radnička Straža", za srbske "Narodni Glas"; dalje ima skrbeti za socialistično literaturo sploh, skrbi za privedbo javnih shodov in predavanj, ako so razmere ugodne in če dovoljujejo v to gmotna sredstva.

5. Nadzorni odbor ima pregledati vsake tri mesece enkrat vse finančne knjige; o stanju dohodkov in izdatkov poroča potem napravi klubovi seji.

Dnevni red seje.

1. Volitev predsednika;
2. Čitanje zapisnika zadnje seje.
3. Sprejemanje novih članov;
4. Uplačevanje;
5. Čitanje dopisov in računov;
6. Poročilo tajnika;
7. Poročilo organizatorja;
8. Poročilo posebnih odborov;
9. Poročilo stalnih odborov;
10. Nedokončana opravila;
11. Razno.

Kdo in kako more postati član socialistične stranke.

Kdor želi postati član lokalne organizacije, ako le ta obstoji v njegovem kraju, naj to željo naznani organizatorju kluba ali tajniku, ali pa kakemu drugemu članu. Vroč naj mu 50c, od katerih gre 25c v blagajno kluba, drugih 25c pa za članske prispevke, knjižico, pravila itd. Poleg tega mora kandidat izpolniti tudi lastnoročno vstopnico, katero dobi od tajnika ali organizatorja dotičnega kluba, kamor želi pristopiti.

Po pravilih skupne stranke, zamore postati član zveze vsaka oseba — moškega ali ženskega spola, ako je spolnila 18 leto in prirozna socialistična načela.

Kako se rabi mesečna poročila.

Formula za mesečna poročila sestoji iz treh glavnih oddelkov, namreč: 1. dohodkov, 2. izdatkov in 3. oddelek za informacije o razmerju članstva z ozirom na amer. državljanstvo, strokovne organizacije, shode in predavanja pa naročino strankinega časopisa.

Prve dve točki ste gospodarske, t. j. "motnega" — tretja pa moralnega značaja.

Da je poročilo popolno, je treba izpolniti vedno vse tri točke, tako, kakor zahtevajo oddelki.

Dobro, pregledno gospodarstvo, je tudi pri socialistih prvi pogoj do uspešnega in trajnega dela na polju agitacije, organiziranja in vsega kulturnega dela, katerega ima v področju Jugosl. socialist. zveza v Ameriki.

Sledeče svote se piše pod dohodke

Pristopnina. — To je svota, katero vplača novoprstopil član v klubovo blagajno. Pristopnino določi klub sam. Po navadi znaša 25c.

Članarina. — To so redni mesečni prispevki članov. Kadar ni izvanrednih prispevkov, je članarina navadno 25c na mesec, vendar določa svota vedno klub sam, po potrebi.

Od prodaje zvezkov — je svota, ki pride za prodane zvezke, naj si bodo že navadni ali pa pozlačeni. O prodaji knjig in popustu pri

naročilih, nimajo slovenski klubi do sedaj ko zveza še nima v zalogi svojih knjig, dati nobenega poročila.

Zbrane podpore — so svote, ki se jih zbira ob času štrajkov, za politične boje, za obrambo sodniških preganjanj ali politične kampanje.

Preistanek od zabav — je svota, ki preostane od prireditev zabav.

Preostanek zadnjega meseca, je tista svota, ki je preostala zadnji mesec v blagajni potem, ko so bili pokriti vsi troški za tisti mesec.

Razno — se smatra razne dohodke.

Za tem sledi zaključek ali skupni dohodki.

Sledeče svote se piše pod izdatki: Glavemu odboru socialistične stranke — je svota, katero zvezni tajnik odračuna tajniku skupne stranke. Zapiše se torej tolikokrat po 5c kolikor članov je plačalo prispevke za tisti mesec.

Glavemu odboru zveze po 2c — je svota, ki spada v zvezno blagajno; zapiše se tolikokrat po 2c, za kolikor članov se je nabavilo mark, kakor gori.

Narodnim osrednjim odborom po 3c. — se zapiše po narodnosti. Ako je napr. v klubu 6 Slovencev, 5 Hrvatov in 3 Srbi, se zapiše: slovenskemu 6x3 = 18c, hrvatskemu 5x3 = 15c in srbskemu 3x3 = 9c. Ako so v klubu člani samo ene narodnosti, potem se zapiše vsa svota samo dotičnemu osrednjemu odboru, kakršne narodnosti so člani.

Izvenredni prispevki stranke ki bila svota, ako jo razpiše stranka za kakšne izvenredne prispevke.

Izvenredni prispevki zveze — je svota, tičočna se zveze. Tako napr. je zveza naložila izvenredne prispevke 5c za II. naš zbor.

State in County Organizaciji 5c — je svota, ki se je plača vsaki mesec County organizaciji, za kar se dobi dovoljenje pošiljati delegata na County delegatske seje.

Dalje so rubrike za članske knjižice, znaki, stroški za agitacijo, podpore listom; — dalje stroški za vzdrževanje pevskih zborov, čitalnic, nabava knjig itd.

Za tem sledi zaključek skupnih izdatkov. — Ko se je to storilo, se naredi na levi strani — očila zaključek računa s tem, da se prenese skupne dohodke v prvo in skupne izdatke v drugo vrsto, na kar se izdatke odšteje od dohodkov, kar da rezultat preostanka ali primanjkljaja. Ako je bil primanjkljaj, se ga drugi mesec zapiše med izdatke, zato da se dotičniku, ki je posodil svoto, ali čaka, da se mu jo izplača, zamore to storiti, kakor zahteva račun.

Naročilne liste se rabi vedno, če se naroča kaj med sejo.

Mesečna poročila...

so prirejena z duplikati, tako da od vsakega poročila ostane drugi list v posesti krajevnega kluba. Na ta način ima pregled tudi klub. Radi tega naj se rabi pri izpisovanju vedno svinčnik, da more pri tem služiti kopirni papir.

Kakor je važno, da se da dotično mesečno poročilo o dohodkih in izdatkih, tako je tudi neizogibno potrebno, da se da poročilo o številu obdržanih sej, o številu unijskih članov, amer. državljanov in številu naročnikov na strankino časopisje. Vse to je potrebno, ako želimo imeti točen in zanesljiv pregled o delu, ki ga vršimo. Jugoslovanska socialist. zveza ima pred seboj veliko nalogo, katero izvršiti imajo njeni člani. Vrše na jo od dne do dne najlažje na ta način, da pošiljajo tajništvu redno in točno izpolnjena poročila. Vsploh dela se bo pokazal prej ali sej.

Vse pošiljate tičočne se Jugoslovanske socialistične zveze je nasloviti: Frank Petrič, 111 N. Market Street, Chicago, Ill. ali pa samo South Slavic Section, Socialist Party, na isti naslov

Nova iznajdba.

Vsa militaristična bratovščina bo poskakovala veselja ob novi iznajdbi, o kateri poroča "Neue Rundschau". Nekemu nemškemu inženirju se je posrečilo, da je konstruiral letalo, ki je lahko delj časa v zraku popolnoma pri miru. Vsa dosežanja letala morajo biti v zraku v vednem gibanju, ako gibanje le nekoliko preneha, teleti letalo na tla. Nova iznajdba bo za vojaštvo velikega pomena.

ZOBNA KLINIKA DUNAJ-SKIH DELAVSKIH BOLNIŠKIH BLAGAJN.

Zveza združnih bolniških blagajn na Dunaju je priklopila institucijam, ki jih nudi svojim članom, zopet novo, koristno napravilo: zobno kliniko, kije bila otvorena ped kratkem.

Sodrug poslanec Widholz se je v otvoritvenem govoru spominjal plodonosnega dela zveze združnih bolniških blagajn, ki je svojim članom preskrbela domove za rekonvalescente, zdravilne kopele, preskrbuje zdrava stanovanja. Leta 1908. je upeljala zveza zdravljenje različnih zobnih bolezni in plomiranje zob, sedaj daje svojim članom popolno zobno kliniko, kjer bodo ustavljal zobe in zobovja. Nato je povzel besedo vodja klinike dr. Peters, ki je govoril o nalogah in koristi nove zobne klinike. Dejal je, da sprejemajo ravno delavci že od mladih nog kati za zobne bolezni, ker imajo nezadostno hrano, ker dobivajo namesto materinega mleka različna manjvredna nadomestila. Prvi zobji se rušijo, povzročajo bolečine, otrok si ne upa premočno grizti škodljive bakterije se vgnezdijo v zobeh, zobje prično gniti, različne bolezni nastopajo. Te bolezni izpodkopujejo zdravje ob času menjave zob in tudi še pozneje. In prav delavci potrebuje zdravo zobovje, ker se hrani z jedili, ki se težko grizejo in težko prebavljajo, ker je taka hrana pač cenejša. Zato je važno, da pazi delavec skrbno na svoje zobovje. Novi zavod, ki je opremljen z najmodernejšimi napravami, bo služil delavstvu izoborno.

Udeleženci otvoritvene slavnosti so si potem ogledali kliniko. V dveh svetlih sobah, ki so porbarvane z belo oljnato barvo, so stoli in pomožni aparati za operativno postopanje zobnih bolezni. Naravnost umetno sta izdelana dva operacijska stola, ki se lahko obračata na vse strani, ki se lahko postavita višje, nižje. Poleg so pljuvalniki z dovodom vode, ki se tudi poljubno regulirajo. Pljuvalniki imajo izsesalnne aparate, ki jih rabi zdravnik pri bolnikih, ki omedle in imajo v ustih še tekočino. V stenških omarah so instrumenti, ki jih bolnik ne vidi, ker so za debelimi steklom. Električna naprava goni sveder pri plomiranju zob. Poleg ordinacijskih sob so svetle čakalnice, kjer je na razpolago voda. V čakalnice vodi vstop takoj iz ceste. Od čakalnice so ločene delavnice, od katerih ima vsaka deset prostorov ki se bodo na šele v poznejšem času popolnoma izrabljali. Vsak, ki bo tam delal, ima dovolj prostora, svetlobe in zraka in lastno omaro za obleko. V delavnicah so brusilni stroji z električnim motorjem. Od teh delavnic je ločena delavnica za takšna dela, ki povzročajo mnogo prahu in nesnage. Popolnoma ločen od teh delavnic je prostor za izvršitev vulkaniziranja, da ne bo prihajala smrdeča para v ostale delavnice.

Vsa klinika je izredno svetla in je izdatno preskrbljena s toplo vodo, ki prihaja od avtomata. Novi zavod, povsem moderno in snažno urejen, pod spretnim vodstvom strokovnjakov, je naravnost blagoslov za delavstvo.

In Amerika?

Častnik — socialist. Italijansko vojno ministrstvo je izreklo pravkar važno razsodbo. V Lodi je služil pri intendanturi lajtnant Agnelli. Ob začetku italijansko-turške vojne ni hotel prispevati k zbirki za padle vojne žrtve. Konservativni list, izhajajoč v Lodi je ovadil lajtnanta in zahteval preiskavo. Vojaške oblasti so res pričele preiskavo in lajtnant Agnelli je izjavil pred vojaško komisijo, da je socialist in organiziran sodrug, zato je izpolnil le svojo strankarsko dolžnost, da ni prispeval k zbirki. S tem je izrazil tudi obsodbe o vsaki vojni, zlasti pa še o turško-italijanski. Disciplinarna komisija je poslala pismeno razsodbo vojnemu ministrstvu, ki je poslalo sodrugu Agnelliju 21. avgusta svojo razsodbo. Razsodba pravi, da vojno ministrstvo ne bo uporabljalo nikakršnih disciplinarnih kazni proti njemu.

Za Chisholm, Minn.

Nekateri nerazsodnejši pravijo, da je sicer socialistična stranka "all right", ampak, da ne volijo njenega tiketa zato, ker ta stranka še ne bo zmagala in zato najoče vreči svojega glasu stran. Istina pa je, da je vsak delavski glas, ki ni oddan za socialistično stranko, še devetindevetdesetkrat slabši kakor proč vržen.

Tem potom se vabi vse člane jugoslov. soc. udruženja na Chisholmu, da se udeležijo skupnih sestankov, ki se vrše v Frank Medomovi dvorani vsako drugo in zadnje nedeljo v mesecu. Brez organizacije ni napredka; brez sestankov ni organizacije! — Zapisnikar.

Avstr. Slovensko

Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno

16. januarja 1892.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
 Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
 Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
 Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245., Mulberry, Kans.
 Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
 ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
 MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
 JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
 JOHN ERZEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden dolar. Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati, gl. tajniku.
 Vse denarne pošiljate pa gl. blagajniku.

Solnce jetnikov.

Maksim Gorkij:

I.

Šestindvajset nas je bilo — šestindvajset živih strojev, zaprtih v vlažno klet, kjer smo delali preste in pražen prepečenec ter od jutra do večera gnetli testo. Okna naše kleti so gledala v pred njimi izkopano jamo, ki je bila obložena z rdečo opeko in ki je bila od vlage zelena; okviri oken so bili na zunanji strani z gosto železno mrežo omreženi, solnčna svetloba ni mogla prodirati do nas skozi šipe, ki so bile goste posute s prahom od moke. Naš gospodar je okna okoval zaraditega z železnim omrežjem, da ne bi mogli podariti nobenega koščka njegovega kruha beračem ali pa onim od naših tovarišev, ki so stradali, ker niso dobili dela; naš gospodar nas je nazival lopove in nam je dajal opoldne namesto mesa — pokvarjene vampe. Dušiče, tesno je bilo naše življenje v kamniti omari, pod nizkim, težkim stropom, prepreženim s sajami in pajčevinami. Težko in slabo nam je bilo med debelim zidovjem, poslikanim z nesnago in plesnobo... Ob petih zjutraj smo vstajali, ne da bi se bili naspali in — topo, brezbrizno — smo sedli že ob šestih za mizo in delali preste iz testa, ki so ga pripravili naši tovariši za nas med časom, ko smo še spali. In ves dan, od jutra do desetih zvečer, so sedeli nekateri od nas za mizo, odvijali elastično testo, zibajoč se semintja, da ne bi postali trdi, in drugi so mesili moko z vodo. Globokoumno in melanholično je žoborela ves dan voda v kotlu, kjer so se kuhale preste, hitro in jezno je ropotala pekarjeva lopata po tleh peči, metajoč spolzko, kuhano testo na razbeljeno opeko. Od jutra do večera so gorela drva na eni strani peči, rdeči žar plamena je trepetal na šteni delavnice, kakor bi nas tiho zasmehoval. Velikanska peč je bila kakor neoblikovana glava praviljinega pošastnega nestora, kakor bi ga bilo dvignilo iz tal je odprl svoje široko žerlo polno prežarnega ognja, izdihoval vročino v nas in gledal z obema črnima globinama odduškovina nad čelom na naše brezkončno delo. Ti dve temni globini sta bili liki oči — neusmiljene, brezstrastne oči pošastnega nestora: zrla so na nas venomer z istim temnim pogledom, kakor bi se bile že utrudile od večnega gledanja na sužnje, ki jih zaničujejo z onim hladnim zaničevanjem modrosti, ki nič človeškega več ne pričakuje od njih.

Dan za dnem, v prahu moke, v nesnagi, ki so jo prinašale naše noge iz dvorišča, v debeli, nasičeni sopari smo izvaljavali testo in delali preste, škropoč jih z našim znojem. In sovražili smo naše delo, z jedkim sovraštvom, nikdar nismo jedli tega, kar so naredile naše roke, namesto prest smo imeli rajše črn kruh. Ob dolgi mizi smo si sedeli nasproti — devet proti devetim — pregibali v teku dolgih ur mehnično roke in prste, in tako smo bili vajeni našega dela, da niti zasledovali nismo naših gibov. In tako temeljito smo opazovali drug drugega, da je vsak od nas poznal vse gube v obrazih svojih tovarišev. O ničemer ne nismo imeli pomenkovati, tega smo bili vajeni, da smo molčali ves čas, razen če nismo zabavljali — ker

vedno se najde nekaj, da se lahko zabavlja čez ljudi, posebno pa čez naše tovariše. Ali tudi to smo malokdaj storili — kaj pa naj človek zakrivi, če je napol mrtev, če je kakor malik, če zadušiti vse njegovo čustvovanje teža dela? Ali molčanje je le onim grozno in mučno, ki so že vse povedali in katerim ni ostalo ničesar več, da bi še povedali; ljudem pa, ki še niso pričeli govoriti, je molčanje enostavno.

Toda včasih smo peli, naše petje se je pričnjalo takole: sredi dela je nenadoma zazdihnil kdo od nas, s težkim vzdihom trudnega konja in pričel potihoma peti eno od onih zategnenih pesem, katerih milotožni motiv vedno olajša breme, ki teži dušo peva. Eden od nas poje, nemi prisluškujemo osamljenemu petju, ki ugaša, ki ga duši težki strop kleti, ugaša kakor majhni plamen ognja na stepi v vlažni jesenski noči, kovi sivo nebo s svinčeno težo nad zemljo. Peve se pridruži drug — zdaj ploveta že dva glasova tiho in boječe skozi soparo naše tesne globeli. In hipoma vpadе več glasov naenkrat v petje — vzdigne se kakor val, postala močnejši in glasnejši, in tako je, akor bi se razmikale vlažne, težke stene naše kamenite ječe... na široko s svetlim žarom solnea, in sam sebe medsebojno uglašeni glasovi napolnjujejo delavnico; petju je tesno v njej; udarja od kamenite stene, stoka, joka in zbuja srce, s tiho, pikro bolestjo, oživlja bol starih ran in zbuja tugo... Pevec zdihuje globoko in težko; nekateri nenadoma preneha peti, dolgo poslušajo petje tovarišev in zopet iznova zliža svoj glas v splošni val. Nekateri, ko je boječe zaklicel "oh", poje z zaprtimi očmi in morda se mu zdi gosti, široki val glasov pot v daljavo, posuta na široko s svetlim žarom solnea, in sam sebi vidi, kako hodi po njej.

Plamen v peči plapola neprestano, neprestano brska pekarjeva lopata čez opeko, žubori voda v kotlu, trepeče žar ognja na steni, potihoma se smehljajoč... In mi pojemo s tujimi besedami o naši topli boli, o težki bojzani živih ljudi, ki so oropani solnea, hrepenje-nja sužnje. Tako smo živeli, šestindvajsetorica, v kleti velike, kamenite hiše, in življenje je bilo tako težko, kakor bi bila vsa tri nadstropja hiše naravnost zgrajena na naših ramenih.

II.

Tod razen petja smo imeli še nekaj lepega, že nekaj, kar smo ljubili, kar nam je morda nadomeščalo solnce. V drugem nadstropju naše hiše je stanovala vezilja in med njenimi pomočnicami je žvela pri njej tudi 16letna hišnica Tanja. Vsako jutro se je naslomil droben rožnat obrazček z modrimi veselimi očmi na steklo okenca, ki je bilo v durih iz veže v našo delavnico, in jassen, prijazen glas nam je zaklicel:

"Dajte prest, jetniki!"
 Na ta znani, jasni glas smo se okrenili vsi in gledali veselo in dobrovoljno v čisto deklino lice, ki se nam je prijazno smehljalo. Prijetna navada nam je bilo gledati nos, ki se je ploščato pritiskal na šipo in drobne, bele zobe, ki so se svetlikali izza od smeha odprtih rožnatih ust. Planili smo

in se suvali, da bi bili odprli vrata in — tedaj že pride, tako veselo in ljubezniva, k nam, držeč predpasnik predse, stoji pred nami, z nagnjeno glavo, stoji in se neprestano smehlja. Dolga, tlebelata kita, kostanjevorjavih las, ji pada čez ramo in leži na prsih. Mi umazani, temni, grdi ljudje zremo k njej gori — prag je za štiri stopnjice viši od tal — zremo k njej s povzdignjenimi glavami, želimo ji dobro jutro in ji govorimo posebne besede — samo za njo jih najdemo. V pogovoru z njo postajajo naši glasovi bolj mehki in naše šale nedolžnejše. Za njo smo imeli — same posebnosti. Pek je vzel iz pečibolj rujave in najbolj zapečene preste iz peči in jih ročno zagnal Tanji v predpasnik.

"Le glej, da ne prideš mojstru v pest," jo vedno svarimo. Hudo-mušno se nasmeje in nam veselo zakliče:

"Zdravi, jetniki!" in izgine naglo kakor miška.

Samo... Še dolgo, ko je odšla, se prijetno razgovarjamo o njej — govorimo eno in isto, kar smo govorili večeraj in že prej, ker je ona in mi in vse okolo nas prav takšno, kakršno je bilo večeraj in prej... Prav hudo in mučno je, ako človek živi in se okolo njega nič ne izpremeni, in če mu to ne ubije duše, tedaj mu postaja, čim dalje živi, nepremičnost njegove okolice tem mučnejša... O ženskah smo govorili vedno tako, da je bilo nam samim včasih zopre poslušati naše robate, nesramne kvante. In to je tudi razumljivo, zakaj ženske, katere smo poznali, niso bile vredne drugačnih besed. Ali o Tanji nismo govorili nikoli grdo; nihče od nas se ni upal, da bi se je dotaknil le z roko in nikdar slišala iz naših ust sirove šale. Mogoče je bilo to zaraditega, ker ni nikdar dolgo ostajala pri nas: hitro se je prikazala pred našimi očmi, kakor zvezda, ki pade z neba, in je hitro izginila. Ali morda zato, ker je bila majhna in lepa, in lepota vzbujala tudi v sirovih ljudeh spoštovanje. In še zaraditega — čeprav nas je naše prisilno delo napravilo tope vole, smo ostali le ljudje in nismo mogli živeti, kakor drugi ljudje tudi ne, da ne bi nekaj častili, najsi bo kar hoče. Boljšeje od nje nismo imeli in nihče razen nje nas ni opazil, nas, ki smo živeli v kleti, nihče, čeprav je živeo v hiši vse polno ljudi. In končno — gotovo, to je bilo glavno — vsi smo jo smatrali za nekaj, kar je brezdomno naše, za nekaj, kar je takorekoč živeo le vsled naših prest; za dolžnost smo imeli, da smo ji dajali vroče preste in to je bila naša vsakdanja žrtev, ki smo jo prinašali našemu idolu, to nam je bilo skoraj svet obred in vsak dan je postajala vez med njo in nami tenjšja. Razen prest smo dajali Tanji tudi dobre svete — naj se topleje oblači, naj ne leti tako hitro po stopnicah, naj ne nosi toliko drv naenkrat. Smehljaje je poslušala naše nasvete, s smehom je odgovarjala nanje in nikdar nas ni slušala, a to nas je žalostilo: saj smo hoteli le pokazati, da imamo skrb zanjo.

Večkrat je prišla k nam s kako prošnjo, prosila nas je na primer, naj odpremo težka vrata v klet, naj sekamo drva — z veseljem, da, naravnost z velikim ponosom smo storili vse to je za njo in vse drugo, kar je le želela.

Ko pa jo je eden od nas prosil, naj mu zakrpa edino srajco, ki jo je imel, je odgovorila, zaničljivo pihajoč zrak skozi nos:

"Še tega se manjka! Kako bi mogla jaz!"

Zelo smo se smejali temu čudnemu čuku — in nihče od nas je ni nič več prosil. Ljubili smo jo — s tem je vse povedano. Človek vedno prenaša svojo ljubezen na koga, čeprav s tem včasih koga tlačil, včasih oblatil, lahko življenje bližnjega s svojo ljubeznijo zastruplja, ker ljubeč sam, ne spoštuje ljubljene. Morali smo ljubiti Tanjo, ker nismo imeli nikogar drugega, da bi ga ljubili.

Semintja je začel kdo od nas soditi:

"Zakaj tako zelo razvajamo dekle? Kaj pa je na njej? Ah? Čemu se tako ukvarjamo z njo?"

Onega, ki je tako govoril, smo odpravili kratko in robato — potrebovali smo nekaj, kar smo zamogli ljubiti: našli smo to in ljubili, ali to, kar smo mi, šestindvajsetorica, ljubili, je moralo ostati za vsakega od nas neomajna svetinja in vsak, kdor je drugače ču-

tlje bil — naš sovražnik. Morda niti ljubili nismo tega, kar je bilo dobro, ali saj nas je šestindvajset, in zato smo zahtevali, da je vsakdo častil, kar nam je bilo drago.

Naša ljubezen ni nič manj težka od našega sovrašva... in morda ravno zato zatrujejo nekateri ponosni ljudje, da je sovrašvo bolj laskavo od naše ljubezni... Ali če je res tako, zakaj ne beže od nas?

III.

Razen pekarne za preste je imel naš mojster tudi pekarno za žemlje; bila je v isti hiši in le stena jo je ločila od naše votline; ali peki — bili so štirje — so se nas ogibali in niso prihajali v našo delavnico, ker so se smatrali za boljše od nas. Prezirljivo so se nam smejali, če smo se srečali na dvorišču; tudi mi jih nismo obiskovali: nam je mojster prepovedal, da bi hodili v njihovo delavnico, ker se je bal, da ne bi kradli maslenih žemelj. Nismo marali pekov, ker smo jih zavidali: njihovo delo je bilo lažje od našega, dobivali so več, kakor mi, jedli so boljše, delali so v veliki, svetli delavnici, in vsi so bili tako čisti, zdravi, sploh — dopolno naprotje od nas. Mi smo bili tako rumeni in sivi; trije od nas so bili silifitični, nekateri so bili garjevi, eden je bil od trganja popolnoma sključen. Oni so imeli ob praznikih in v času, ko so bili prosti, sukniče in škripajoče čevlje, dva sta imela harmonike in vsi so hodili v mestni park na izprehod — mi pa smo imeli na sebi raztrgane cunje, coklje ali pa čevlje iz bičja, nas niso pustili policaji v mestni park — kako bi torej ljubili peke?

In nekoč smo izvedeli, da je pričel eden od pekov pijančevati, mojster ga je zato odslovil in že najel drugega, ki je bil vojak. O njem so slišali, da nosi telovnik iz atlasa in da ima uro in zlato verižico. Silno radovedni smo postali na tega gizdalina in da bi ga videli, smo letali drug za drugim na dvorišče.

Ali on je prišel sam v našo delavnico. Z noge je naprej sunil v vrata, potem jih je odprl, se vstopil na prag, smehljaj se je in nam rekel:

"Bog pomagaj! Dober dan, otroci!"

Mrzli, zimski zrak je prihajal v gosti megli skozi vrata, se vil okolo megli skozi vrata, se vil okolo njegovih nog, on pa je stal na pragu, gledal nas od vrha do tal in izza njegovih podjetno zaviranih plavih brk so se svetlikali veliki, rumeni zobje. Njegov telovnik je bil res neke posebne vrste — modre barve, z uvezanimi rožami, in zdelo se nam je, kakor da žari od njega, gumbi na njem so bili iz rdečih kamnov. Tudi verižico smo videli...

Čeden je bil, ta vojak, tako visok in zdrav, z rdečimi lici, njegove velike, svetle oči so gledale dobrohotno, prijazno in jasno. Na glavi je imel belo, trdo zlikano čepico, izpod čestega predpasnika, ki je bil brez vsakega madeža, so gledali modni, bliščeci se čevlji.

Naš pek ga je spoštljivo prosil, naj zapre vrata; zapiral jih je prav počasi in nas izpraševal o mojstru. Povedali smo mu, drug drugega prekašajoč, da je naš mojster lopov, krvos, hudobnež, birič — vse, kar nam je prišlo na misel. Vojak je poslušal, migal z brkami in nas opazoval z mehkim svetlim pogledom.

"Ali imate kaj mnogo deklet tukaj..." je vprašal nenadoma. Nekateri od nas so se spoštljivo nasmejali, drugi so napravili prav sladak obraz, eden je pripovedal vojaku, da je tukaj devet deklet.

"Ali imate kaj od tega?" je vprašal, mežikajoč z očmi.

Zopet smo se zasmejali, ne posebno glasno in nekoliko v zadregu... Mnogi od nas bi se radi pokazali vojaknu prav tako predrzne fante, kakršen je bil on sam, ali nihče ni tega razumel, nihče ni znal tega. Eden je to priznal, prav tiho je rekel:

"Kako bi mogli..."

"N-ja, za vas je tres težko!" je dejal vojak prepričevalno in nas pri tem neprenehoma opazoval... "Vi niste... taki... Vi nimate nobenega ugleda... nobene primerne oblike... to se pravi nobene prave zunanosti! In ženske — ljubijo zunanost pri moških. Hočajo pošteno oblije... vse mora biti — natančno! In razentega cenijo moč... roke — takšne!"

Vojak je potegnil svojo desno roko s privihanim rokavom do kolone iz žepa in nam jo pokazal. Roka je bila bela, močna poraščena s svetlim, zlatnatim puhom.

"Noge, prsi — v vsem naj bo moč... In zopet — da je človek oblečen... kakor zahteva lepota reči... Mene ljubijo ženske. Ne klišem in ne vabim jih — same prihajajo, kar po pet se mi jih obesi na vrat..."

Sedel je na vrečo moke in dolgo pripovedoval, kako ga ljubijo ženske in kako pogumno obuje z njimi. Potem je odšel. Ko so se škripajoča vrata zaprla za njim, smo dolgo molčeli in mislili nanj in njegovo pripovedovanje. In potem smo pričeli govoriti vsi vprek, naenkrat nam je bilo jasno, da je bil vsem všeč. Tako priprosto in prijazno je prišel, sedel je in se pomenkoval. K nam ni drugače prihajal nihče, nihče se ni pogovarjal z nami tako ljubeznivo... Vedno smo govorili o njem in njegovih bodočih uspehih pri veziljah, ki so vedno tako razaljivo zategnile usta, kadar so nas srečale na dvorišču, ali pa šle kar naravnost proti nam, kakor da ne bi bili na njihovi poti. Radovali smo se ob njih, kadar smo jih videli na dvorišču, ali če so šle mimo naših oken — pozimi so nosile neke posebne vrste čepice in kožuškov, poleti pa slamnike z rožami in pisane solčnike v rokah. Zato pa smo govorili o teh dekletih sami med seboj tako, da bi, če bi nas slišale, od sramu in žalosti strepetale.

"Ali da nam ne pokvari Tanjuške," se je oglašil nenadoma pek.

Vsi smo obmolknili, besede so nas zadele. Bilo je, kakor da smo na Tanjo pozabili; vojak nam je je takorekoč zakril s svojo veliko, lepo postavo. Potem smo se pričeli hrupno pripraviti: nekateri so menili, da Tanje že ne bo dobil, drugi so trdili, da se ne bo mogla ustavljanjati vojaku, tretji so predlagali, da naj polomimo vojaku rebra, če bi hotel začeti razmerje s Tanjo. Končno smo sklenili vsi, da bomo opazovali Tanjo in vojaka in svarili njo, dase naj čuva pred njim... S tem je bil prepričan končan.

IV.

En mesec je minul. Vojak je pekel žemlje, izprehajal se z veziljami, prihajal k nam v delavnico, ali o zmegah pri dekletih ni govoril, temveč je le neprestano vihal brke in lizal ustnice.

Tanja je prihajala vsako jutro po preste in bila je, kakor vedno, vesela, ljubezniva in prijazna z nami. Večkrat smo napeljali pogovor na vojaka — ali ona ge je imenovala "tele z bolščeeimi očmi" in mu dajala še razne druge smešne priimke. To nas je pomirilo. Ponosni smo jo ljubili srčneje, jo pozdravljali pri tem, ko so se pehale vezilje za vojakom. Tanjino razmerje do vojaka nas je takorekoč povzdignilo vse in pričeli smo malomarno občevati z vojakom, ker smo se ravnali po Tanji. Ali njo smo ljubili še srčneje, jo pozdravljali zjutraj še radostnejše in še bolj zadovoljno.

Ali nekoč je prišel vojak nekoliko vinjen k nam, sedel in se pričel smejati. Ko smo ga vprašali, čemu se smeja, je razkladal:

"Dve sta se pripravili zaradi mene... Lida in Gruša... Kako sta se razpraskali, a? Ha, ha! Ena drugi sta skočili v vase, potem sta se valjali p tleh v veži, skočili ena vrh druge... ha-ha-ha! Spaki sta si razpraskali... strgali... smejali bi se, da bi postal bolan! In zakaj se ne znajo ženske poštono stepiti? Zakaj se praskajo? Ah!"

Sedel je na klopi, tako zdrav, snažen in vesel je sedel in se neprestano smejal. Mi smo molčali. Iz bog kakšnega vzroka nam je bil sedaj neprijeten.

"N-ne, kakšno srečo imam jaz pri ženskah, ah? Smejati bi se, da bi postal bolan? Malo pomezniknem — pa je! H-hudič!"

Njegove bele, s svetlim puhom poraščene roke so se vzdignile in padla na kolena, močno tleskajoč. In zrl je na nas s tako prijetno začudenim pogledom, kakor bi sam najodkristosrčneje dvomil, kako, da ima pri ženskah toliko sreče. V njegovem debelem, rdečem obrazu je bil samozadovoljen in srečen smeh, in venomer si je lizal ustni.

Naš pek je močno in jezno ropotal k lopato po peči in dejal nakaenkrat zaničljivo:

"Ni treba ravno prav velike moči, da se prevrnešibka jelka, ali vrzi smreko..."

"To se pravi — to praviš meni?" je vprašal vojak.

"Tebi..."

"Kaj naj to pomeni?"

"Nič... zavrženo!"

"Ne, le počakaj ti! Čemu greš? Katera smreka?"

Pek ni odgovoril, temveč le hitro delal z lopato v peči; metal je kuhane preste v peč, pečene je grabil in jih z ropotom metal na tla k vajencem, ki so jih nanizal na nit iz lipovega bičja. Bilo je kakor da je pozabil vojaka in pogovor z njim. Vojaka se je hipoma lotil nemir. Vstal je, šel proti peči in vedno je bil v nevarnosti, da ga nasadi pek na ročaj lopate, s katerim je krčevito mahal na zraku.

"Ne, povej ti — kdo je? Ti me razžalil. Jaz? Meni se ne ustavlja nobena, n-ne! In ti mi mečeš v obraz take razžaljive besede..."

V resnici je bil razžaljen. Pač ni cenil sam na sebi prav nič drugega, nego spretnost v zapeljevanju ženskih; morda ni bilo razer te možnosti prav nič živega v njem in le vsled te možnosti, se je čutil kot živega človeka.

Saj so ljudje, kateri imajo ka-terisobidi bolezen svoje duše iz svojega telesa kot najdragocenejši in najboljše življenje. Vse življenje je goje in žive le vsled nje trpe vsled nje, se hranijo ob nji proti drugim tožijo o njej in zbu- jajo tako pozornost pri bližnjih. Zahtevajo za njo sočutje od ljudi in razentega sočutja nimajo ničesar drugega. Vzemite jim to bolezen, ozdravite jih — nesrečni bodo, ker ste jih oropali edinih življenjske možnosti — prazni s potem. Življenje nekaterih ljudi je do take stopnje ubožno, da s neprostovoljno prisiljeni izkor-ščati svojo grehota, da lahko žive dostikrat postanejo ljudje le i dolgotrajna grehotni.

Vojak je bil razžaljen, silil jv našega peka in se drl:

"Ne, povej ti — kdo!"

"Povedati?" in pek se je nenadoma okrenil proti njemu.

"No!"

"Ali poznaš Tanjo?"

"No?"

"No, ona je! Poskusi..."

"Jaz?"

"Ti?"

"Ona? To mi je — pf!"

"Bomo videli!"

"Boš videl! Ha-ha!"

"Ona te bo..."

"Mesec dni odloga!"

"Kašen bahaš si, vojak!"

"Dva tedna! Pokažen ti! Ka pa je ona? Tanka! Pf...!"

"No poberi se... Motiš!"

"Dva tedna — pa bo! Oh, ti..."

"Poberi se, pravim!"

Pek je besnel in mahal z lopato. Vojak je začuden je odstopil, pogledal na nas, nekoliko pomolčel in se tiho splazil rekoč "Dobro!"

Med prerakanjem smo vsi molčali in z zanimanjem poslušali. K pa je odšel vojak, smo se začeli živohno razgovarjati in razsajat.

Eden je zaklicel peku:

"Nič dobrega nisi učinil, Pavel!"

"Delaj slišiš!" je ves besen krčkal pek.

Čutili smo, da smo zadeli vojak prav občutljivo in da preti Tanjo nevarnost. Čutili smo to, ali ob nen nas je popolnoma zgoča rad- vednost in prijetna zvedavost — kaj bo iz tega? Ali se bo Tanjo zoperstavila vojaku? In skoro vso prepričevalno zaklicali:

"Tanka? Ona se zoperstavi! Ne se ne pridobi z golimi rokami!"

Silno smo želeli spoznati mi oboževanke; drug drugemu s naporno dokazovali, da je na oboževanka močna in da bo izza kot zmagovalka. Končno se na je zdelo, da smo vojaka prema- podkurili, da bi morda lahko pr- zabil preprič in da smo njego- samoljubje premalo zadeli. O tega dne dalje je potekalo ne- nenavadno, napeto in nervozno bilo, tako še nismo živeli. Po e- dneve smo se pripravili, bilo kakor bi postali vsi pametnej- govorili smo več in bolje. Zdelo nam je, kakor da smo pričeli ig- z vragom samim in da smo zas- vili — Tanjo. In ko so nam pe- povedali, da se vojak močno t- di okoli Tanke, tedaj je post- težko in obenem dobro in živ- nje jo postalo tako zanimivo, nismo niti opazili, ko nam mojster, izkoriščajoč našo razb- jenost, privedel še štirinajst pud- testa na dan. Bilo je, kakor da nas delo prav nič ne utrud- Tanjino ime smo imeli nepre- homa na jeziku. In vsako jut-

...mo jo pričakovali nestrano. Včasih smo se domišljevali, sedaj pridemo k nam — in nič več ni tista, kakor je bila prej, nič več ona Tanja, temveč neka druga.

Ali o prepričanju med pekomi in vojaki mi nismo povedali prav nič. Prav nič je nismo izpraševali in občevali smo z njo tako ljubezljivo in prijazno, kakor prej. Ali v naše namerje do Tanje se je vrinilo že nekaj tujega je prepetlo naša duševstva do Tanje — in to novo je bila ostra radovednost, ostra in hladna, kakor jeklen nož...

„Bratje! Danes je potekel rok!“ je rekel nekdo jutro pek, ko se je pripravil k delu.

Vedeli smo to brez njegovega pomina, ali vendar nas je spreletelo.

„Opazujte jo...“ — tako bo tukaj — je prelagal pek. Nekdo je naključno sočutno:

„Ja, kaj se zamore to opaziti z oči!“

In zopet se je razvnel živahen, glasen preprič med nami. Danes torej naj bi izvedeli, kako čista in nedostopna je bila za vsako umazanost posoda, v katero smo položili naše najboljšo. Bilo je, kakor da bi začutili današnje jutro sprvi in hipno, da smo igrali veliko igro, da bi ta skušnjava čistosti lahko razdrobila našo oboževano hitje. Vsak dan smo slišali, kako nedovratno in vsiljivo je zasledoval vojak Tanjo, ali bogzna zakaj nihče je ni vprašal, kako se vede napram vojaku? In vsako jutro je prihajala po preste točno in vedno je bila enaka.

Tudi to jutro smo kmalu zaslišali njen glas.

„Jitniki! Jaz sem prišla...“

Hiteli smo ji odpirati vrata, in ko je vstopila, smo jo sprejeli naproti naši navadi — molčeči. Vse se je bilo uprte v njo, nismo vedeli, kaj naj bi govorili z njo, kaj bi jo vprašali. In stali smo pred njo, temna, molčeča, četa. Videli smo, da se je čudila nenadnemu sprejemu — in hipoma smo zapazili, da je prebledela, sostala nemirana, stopicala je semintje in vpraševala s stianjenim glasom:

„Kakšni... pa ste!“

„In ti!“ je temno vprašal pek, da bi odtegnil pogleda od nje.

„Kaj — jaz!“

„N-nič...“

„No, dajte hitro preste...“

Nikoli prej nas ni priganjala... „Prišla boš še pravočasno...“ je rekel pek, ne da bi se premaknil in ne da bi odvrnil oči od nje.

Tedaj se je pa nenadoma okrenila in zbežala.

Mirno je prijel pek za lopato in rekel mirno, okrenivše se k peči: „To se pravi... tako daleč je...“ Ej — ej, vojak!... Lopov! Pošast!...

Kakor čreda ovac smo šli proti nizi, zadevali se drug ob drugega, lito smo sedli in počasi pričeli letati.

Kmalu nato se eden glasil: „Mogoče je še...“

„No-no, govori!“ je rekel pek.

Vsi so vedeli, da je pameten človek, pametnejši od nas. In njegov lic smo tolmačili kot vojakovo smago... Žalostni smo postali in nemirni.

Ob dvanajstih je prišel vojak. Bil je čeden in gizdav, kakor vedno in nam gledal kakor vedno — naravnost v oči. Mučno nam je bilo gledati vanj.

„Torej, visokospoštovani gospodje, ako hočete vam pokazem pogum vojaka,“ je ponosno in smehljaje rekel. „Pridite v vežo in glejte skozi špranje... — razumete?“

Šli smo vun in drug čez drugega gledali, naslanjali s k špranjam v leseni steni veže in gledali na dvorišče. Nismo dolgo čakali. Kmalu je prišla Tanja s hitrimi koraki, s skrbo na obrazu, šla je čez dvorišče, skakala čez luže raztopljenega snega. Izginila je za vrati v klet. Potem je prižvižgal vojak, prav nič se mu ni mudilo. Roke je držal v ženo, brke so se mu tresle.

Deževalo je, gledali smo, kako so padale kaplje v luže, kako so nastajali valčki v njih. Dan je bil vlažen, siv — prav dolgočasen dan je bil. Po strehah je ležal še sneg, po zemlji so pa bile e temne pege. Sneg po strehah je bil rujav in tudi že umazan. Dež je počasi padal in zvenel melanholično. Nas je zeblo in neprijetno nam je postajalo ob čakanju.

Je kleti je prvi prišel vojak, po njem je šel čez dvorišče, gibal se, roke v žepih — tako, kakor vedno.

Potem — je prišla tudi Tanja. Njene oči... njene oči so se svetile od veselja in sreče, in ustne ji je obkroževal smeh. In šla je, kakor v sanjah, zibajoč se, z negotovimi koraki...

Tega nismo mogli mirno prenašati. Vsi naenkrat smo planili na dvorišče, žvižgali, vpili smo nanjo glasno in divje.

Stresla se je, ko nas je zagledala in stala je, kakor prikovana v nesnagi pod svojimi nogami. Stopili smo okoli nje, zmerjali jo škodljivo, brezobzirno, z nesramnimi besedami, metali smo ji v obraz ostudne očitke.

Nismo govorili ne preglasno in tudi ne prehitro, ker smo videli, da ne more nikamor, ker smo jo obkrožali in ji rekli lahko vse, karkoli smo le hoteli. Ne vem zakaj je nismo topli. Stala je med nami in se ozirala zdaj sem, zdaj tje, poslušajoč naše žalitve. In bolj in bolj smo jo obmetavali s strupom in z nesnago naših besed.

Barva je izginila iz njenega obraza. Njene modre oči, pred eno uro še tako srečne, so se odprle široko, težko je sople, ustnice so se ji tresle.

In mi, obkrožajoč jo, smo se maščevali na njej, ker nas je oropala. Naša je bila, dali smo ji najboljše, kar smo imeli, čeprav je bilo to najboljše le drobtine beračev, ali nas je bilo šestindvajset in ona je bila — ena, in zato ni bila nobena muka dovolj velika za njeno krivdo! Kako smo jo žalili!... Neprestano nas je gledala, neprestano je molčala, s plahimi očmi je zrla v nas in se tresla po vsem životu.

Mi smo se smejali, divjali, rjoveli... Od nekje so prihitali ljudje... Eden od nas je potegnil Tanjo za rokav.

Naenkrat so se ji zabliskale oči; ne da bi hitela, je vzdignila roko h glavi in dejala je, uredivši si lase, glasno, ampak mirno, nam naravnost v obraz:

„Oh, vi nesrečni jiteniki!...“

In šla je enostavno proti nam, šla tako preprosto, kakor da ne bi stali pred njo, kakor da bi ji ne zapirali pot. Nihče ji zaraditega ni preprečil pot.

Ko je odhajala iz našega kroga, je rekla še, ne da bi se še ozrla proti nam, glasno in z nepopisljivim zaničevanjem:

„Ah, sodrga... svojat...“ In šla je.

Mi pa smo stali na dvorišču v nesnagi, dežju, pod sivim, brezsolničnim nebom...

Molčeči smo odšli v našo vlažno kamenito luknjo. Kakor prej — nikdar več ni posijalo solnce v naša okna, in Tanja ni prišla nikdar več!

Stari Martin.

(Ferdinand Hanuseh.)

Sredi gozda je papirnica tvrde Riedel in tovariši. Papirnica je mogočno, dvenastropno, pobeljeno poslopje z močnim zidovjem in umazanimi okni; njih okvirjem je sneg in dež že davno izpral barvo. Večina oken je odprta in mogočno zvenenje, brenčanje, rezljanje in vreščanje pretresa vroči, soparni, poletni zrak. Delavec in delavke hite čez žirno dvorišče, na katerem je cela množica stare ropotije, zabojev, posameznih delov strojev, pokvarjen papir in kosi lesa. Iz nasprotnega stanovanjskega poslopja delavcev prihajajo glasovi prepričajnih se žensk; njih ostri glas čisto prepričajno sumenje strojev. Razezani otroci kuštravih las in umazanih obrazov se valjajo v cestnem blatu in njih jokajoči, vpioči in smejoči glasovi se pridružujejo splošnemu vrišču.

Iz visokega dimnika — zvonika kapitala — se vali črna, gosti dim, ki se leno plazi čez razproste gozde, kakor da hoče naznaniti zelenemu drevu, da se mu bliža konec in da se bodo sočnata debela in strojih spremenila v sok. Votel, kratek pisk se oglasi — tuljenje strojev pojema — slednjic utihne vse — poldne je.

Kakor divji klopič se gnetejo delavci in delavke v precej velikem izhodu. Z znojem oblite, utrujene ženske nelepih oblik, z zgodaj zastarelim omrazom, v katerem silijo razmršeni lasje, hite po potu k stanovanjskemu poslopju. Slišijo se otroški glasovi, ki veselo kličejo: „Mati! Toda matere nimajo časa, da bi se brigale za otroke — pipravljati morajo kosilo.“

Odrasli možje blede obrazov in motnih pogledov, s kratko pipico v ustih, gredo počasneje domov, in po njihovi ohlapni hoji se pozna, da so izpremenili že precejšen del svoje delovne sile v kapital. Mlajši delavci se skušajo za nekaj hipov razvedriti v prosti naravi in se povseliti svojega življenja, a kmalu jim poidejo moči, prehitro so morali spoznati resnost življenja — oropalo se jih je mladosti. Slednjic pride mož, ki je za glavo večji od vseh in tudi njegovo vedenje se loči od vedenja drugih. Pet križev mora že imeti na grbi, vendar hodi še mirno in pokoneu, čeprav so lasje in brada dokaj sive barve. Zdajpa zdaj si pogladi žuljevo, koščeno roko močne, ščetinaste brke in samozavestno pogleda v svet s črnimi, bodečimi očmi, kakor da mu vsa dolga leta niso strla življenjske sile.

Ne mudi se mu tako zelo, ker ve, da gospodinja — sama delavka v tovarni — še ni gotovo z jedjo: sveži gozdni zrak pa mu je ljubši od soparnega ozračja v ozkih, z ljudmi prenapoljenih bivaliških.

„Ti gotovo nisi lačen, Martin?“ mu zakliče eden njegovih tovarišev.

„Pridem prav“, odvrne Martin, počasi stopi čez cesto in izgine v hiši. V tovarni mu pravijo „stari Martin“. Kako da so mu dali to ime, sam ne ve, in tisti, ki ga tako kličejo, mogoče še manj. Njegova starost in njegova zunanost gotovo ne opravičujeta tega imena, še manj pa čas, odkar dela v papirnici, ker je komaj tri leta, ko je prišel v ta zakotno tovarno, ne da bi delavci vedeli, kdo in od kod je.

O njem sploh ničesar ne vedo, razen tega, da nima ne žene in ne otrok, da je torej samec. Hudobni jeziki govore, da gre vsako nedeljo na pošto v dve uri oddaljeno mestec in da prejme tam zabojček; a to so samo domnevanja in nihče ne ve nič gotovega.

Po kratkem času, ki bi razvajenemu človeku komaj zadoščal, da spiše skodelico kave, zapusti delavsko hišo in gre zadaj za poslopjem v gozd.

Zunaj pripeka julijsko solnce, a tu je hladno. Miren in veličasten je gozd. Noben vetrič ne pihlja in tudi ptički so danes izgubili veselje do prepevanja in spe opoldanske spanje.

Gozdno tišino moti samo šum, ki ga poraja veselo, mnogoglasno brenčanje muh, ki obkrožujejo obraz moža. Martin sedi na tla, pokrita s smrečnimi iglami, se nasloni s širokim hrbtom na deblo, vza me iz žepa časopis in bere. Ne zmeni se, da mu cela tropa muh

sedi na znojnem čelu; ne sliši korakov, k se mu približujejo od zadaj, njegove oči žare od radosti nad uvodnim člankom, ki ga prav kar študira; popolnoma je zatopljen v svoje berilo.

„Ali Martin, kako morete brati časopis, ki je vendar prepovedan!“ govori za njim glas, ki izraža začudenje.

Delavec se prestrašen obrne, za njim stoji mlad mož, v lahni, sivi, letni obleki, na glavi panama, ki senči s širokim okrajem goli obraz, v katerem je nos, na katerem sedi zlati ščipalnik, nekoliko prevelik.

„Dober dan, gospod ravnatelj!“ pozdravi delavec in se odkrije, ne da bi vstal.

„List je vendar prepovedan, Martin!“ ponovi ravnatelj, skoraj jezen vsled premalo spoštljivega vedenja delavca. „Takih socialističnih stvari ne smete brati!“

„Prepovedan je ta časopis, pravi-te!“ in presenečen zre Martin v ravnatelja.

„Seveda!“

„Seveda tudi še“, zamrma Martin, smehljaje v brke. „Meni se zdi, da gospod ravnatelj niti ne ve, da je ta časopis prav tako javen, kakor vsi drugi in da ga zato sme brati vsak.“

Ravnatelj je oblila rdečica. Podučevati naj bi se dal od delavca, on, gospod ravnatelj!

„In če bi stokrat ne bil prepovedan“, vzrotil je sedaj. „tedaj jaz ne trpim, da bi delavec moje tovarne bral take stvari.“

Martin je vstal in nehote je stopil ravnatelj korak nazaj, ker se je bal samozavestnega moža.

Ponosno vzravnal kakor smreka, ob kateri je stal, je stopil pred ravnatelja. Oči so mu žarele, tako da je ravnatelj svoje nehote povsli k tlom, ustnice pa mu je obkrožil zaničljiv smeh.

„Povedal vam bom nekaj. Ponosen sem in hvalim boga, da so moji stariši kljub temu, da so bili revni, skrbeli za mojo vzgojo in sem se navadil brati in pisati. Tudi sem ponosen, da skromno odmerjeni prosti čas lahko porabim in to svrhu, da vjamem nekaj drobtin od tega, kar so veliki duhovi ustvarili za splošnost, za vse ljudi — torej tudi zame. In slednjic sem ponosen, da mi ni treba tako topo in brezmiselno životariti, kakor velikem delu delavstva, ki je zaposleno v Vaši tovarni in katero voditi imate Vi čast. In ker je moj ponos in vse moje veselje, ako se morem poglobiti v knjige in časopise, da za trenutek pozabim na revščino, zato si tega ne dam prav od nikogar prepovedati!“

Odrevenel stoji ravnatelj pred delavcem, ne more umeti, kako da se predrzne podložnik tako govoriti z njim. Rad bi ga bil takoi odprstil, ali Martin je dober, priden, težko nadomestljiv delavec; zategadelj raje pretrpi žalitev.

„Ako že hočete čitati, ali morate biti ravno socialistični časopisi?“ pravi ravnatelj z zatajevanim jezo.

„Prijatelj resnice sem“, odgovori Martin, „in ker najdem resnico samo tukaj — pri tem pokaže na časopis, ki ga je imel v roki — „zategadelj berem ravno ta list“

„Jaz pa tega ne trpim in Vas odslovim, če se boste še nadalje pečali s takimi stvarmi!“ je izjavil ravnatelj, rdeč od jeze.

Razburjen do skrajnosti, bi bil Martin zdobil tega človeka zaradi njegove predrznosti, a obvladal je svoje občutke in dejal s prisiljeno minostjo: „Vi ste služabnik gospodarskega močnega razreda in zato imate tudi pavico, da me odslovite. Pravice pa nimate, da bi delavcu pepovedovali in ga celo kaznovali zaradi stvari, ki se peča z njimi zunaj tovarne in so zasebnega značaja. Dajte mi delavsko knjižnico in videla se ne bova več. Vi boste živeli brez mene, jaz pa brez Vas.“

„Vi se res torej hočete raje odreči delu v moji tovarni, kakor pa temu časopisu?“ Tega res ne more razumeti“, je rekel ravnatelj, majaje z glavo.

„Vi seveda ne morete tega umeti, ker veste, kaj je prepričanost, ker ste navajeni delati samo to, kar Vam ukažejo zgoraj. Jaz pa cenim svoje prepričanje više od dela pri Vas in zato je boljše, da se ločiva.“

Oglasi se zategnjeno cvileč pisk, v gozd se zaslišijo glasovi delavcev, ki se vračajo na delo; z glavo

POZOR BRATJE SLOVENC!

Ali že veste kje je dobiti najboljšo meso po najnižji ceni? — Gotovo v novi prvi Slovenski moderno urejeni mesnici

Ferko Bros., 270—1st Ave. in Park St.

Tu se dobijo najokusnejše sveže in prekajene KRANJSKE KLOBASE, kakor tudi jetrne in krvave domačega izdelka ter najokusnejše PREKAJENO MESO; vse po najnižjih cenah.

Pridite in prepričajte se sami o naših cenah kakor tudi o kakovosti našega blaga.

NIZKE CENE IN DOBRA POSTREŽBA je naše geslo.

Ne pozabite nas torej obiskati v naši novi mesnici v Jos. Tratnikovem poslopju.

MILWAUKEE, WIS. Telefon: South 3518.

Marshall & Ilsley Banka

Podružnica na 374 National Ave.

Najstarejša banka v Milwaukee. Plačuje 3% na hranilne vloge

MILWAUKEE, WIS. IN OKOLICA.

Vsem svojim prijateljem in znancem naznanjam, da sem se preselil iz 1730 St. Paul Ave. na 118 Muskega Ave. v velik in lepo urejen saloon, kjer se vedno dobi sveže pivo, izborno žganje, staro in pristno vino ter unijske smodke.

Vsi moji znanci z mesta, kakor tudi iz Racine, Kenosha in drugih bližnjih mest, naj vzamejo "transfer" na Clybourn Ave. do 13th St. in naj vprašajo za svojega starega prijatelja

FRANK HRŽIČ-A.

M. JOVANOVIČ

84 — 6th Str. Milwaukee, Wis.

PRODAJA ŠIFKARTE.

Posilja denar po pošti in brzojavno. Izdeluje: Obveznice — Pooblastila — Prepovedi, potrjene po notarju in ces. in kr. konzulatu.

EDINA HRVAŠKO — SLOVENSKO — SRBSKA AGENCIJA.

Vse oči obrnjene na Milwaukee.

Ako se zanimate za napredek človeštva pazite na Milwaukee, kjer socialisti kontrolirajo mesto in county in vršijo veliko delo. To pa najlažje storite, ako se naročite na "Milwaukee Leader", nov. soc. dnevnik. Leader je izvrsten in metropolitni časopis, ki prinaša vse novice, največ pozornosti pa posveča delavskim interesom.

Naročnina za celo leto znaša \$3.00, 25c na mesec. — Naslov: The Milwaukee Leader, Milwaukee, Wis.

JAVNI NOTAR

J. KAKER

220 1/2 Grove St. Milwaukee, Wis.

izvršuje vse notarske posle za tu in stari kraj.

LOUIS BERGANT

257 — 1st Avenue

priporoča Slovincem in Hrvatom svoje dobro založeni SALOON.

TUJCEM priporočam svoje dobro urejeno prenočišče in restavracijo, domačinom pa svoj saloon, vsem skupaj pa vse.

IG. KUŠLJAN

229—1st Ave. MILWAUKEE, WIS.

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,

709 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salun

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS. Telefon 1199.

Stavka na poulični železnici v Avgustu.

V Avgustu, Ga., so pred tednom zaštrajkali sprevodniki na pocestni železnici, ker družba ni hotela pripoznati njihovih zahtev.

Nasprotje med štrajkarji in njihovimi privrženci se je tako poostriilo, da je prišlo do resnih izgredov. Poklicano je bilo vojaštvo in proglašeno je bilo obsedno stanje.

Mestna uprava in trgovci se trudijo na vse načine, da bi se štrajk poravnal. Kompanija trdovratno vstraja in se niti pogajati noče z štrajkarji. Štrajkarji so voljni pogajati se. V pondeljek še ni bilo nobenega upanja na poravnavo.

NAROČITE SE NA DNEVNIK "ZARJA"!

Kdor želi čitati poudčne članke o socializmu in novice iz starega kraja, ta naj se naroči na edini slov. socialistični dnevnik "ZARJA"

"Zarja" izhaja v Ljubljani, Šelenburgove ulice št. 6/II in stane za Ameriko \$6 za celo leto.

Obuvala

za moške: od \$1.50 do \$4.00
za ženske: od \$1.00 do \$3.50
za otroke: od 50c do \$2.50

Mi vas hočemo vselej zadovoljiti

AHRENS & VAHL

355 Grove St. Milwaukee, Wis.

Milwaukee — Wisconsin

Borchardt Bros.

Krojačnica, zaloga oblek in druge moške oprave.

347—349 GROVE STREET.

ZA MILWAUKEE, WIS.

Slovincem in Hrvatom priporoča

ANDREJ MAKAROVICH

svoj premož, drva in ekspres.

427 VIRGINIA ST. Naroča se tudi pri Ig. Kušljanu — 229 1st Ave. — Telefonska zveza.

Najboljše obleke

Izdeluje po meri sodrug

J. Krainc

317 Florida St. Milwaukee, Wis.

Ter popravlja, čisti, neguje in barva stare.

Najboljše delo in najnižje cene.

SLOVENSKI SALOON

LOUIS BEWETZ,

198 1st Ave., Milwaukee, Wis.

Izborna pijača, izvrstna postrežba.

Vsako uljudno sprejet.

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,

709 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salun

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS. Telefon 1199.

Stavka na poulični železnici v Avgustu.

V Avgustu, Ga., so pred tednom zaštrajkali sprevodniki na pocestni železnici, ker družba ni hotela pripoznati njihovih zahtev.

Nasprotje med štrajkarji in njihovimi privrženci se je tako poostriilo, da je prišlo do resnih izgredov. Poklicano je bilo vojaštvo in proglašeno je bilo obsedno stanje.

Mestna uprava in trgovci se trudijo na vse načine, da bi se štrajk poravnal. Kompanija trdovratno vstraja in se niti pogajati noče z štrajkarji. Štrajkarji so voljni pogajati se. V pondeljek še ni bilo nobenega upanja na poravnavo.

NAROČITE SE NA DNEVNIK "ZARJA"!

Kdor želi čitati poudčne članke o socializmu in novice iz starega kraja, ta naj se naroči na edini slov. socialistični dnevnik "ZARJA"

"Zarja" izhaja v Ljubljani, Šelenburgove ulice št. 6/II in stane za Ameriko \$6 za celo leto.

Klerikalizem in socializem.

Klerikalizem je znal od nekdanjih računanih z gospodarskimi, političnimi in socialnimi razmerami in se jim je zmerom prilagajal. Na korist vladajočih življenj seveda! Zatirom in tlačnim je cerkev oznanjevala "dolžnost", da potrpeljivo prenašajo svojo usodo in da se ne upirajo zoper "božji red". In za tolažbo jim je obetala bogato plačilo za vse gorje in za vso bedo onkraj groba.

Stališče prvotnega krščanstva, "svetih očetov", ki so v prvih stoletjih oznanjevali Kristov nauk njih stališče do socialnega vprašanja je bilo povsem drugačno nego poznejše čase. Prav močno je dišalo po komunizmu. Stremiljenje po lastnosti in po posesti je tiste čase veljala za pregrešno.

Če bi bila cerkev država in družbo prekrasila s tem naukom, bi bil gospodarski socialen in politični razvoj nemogoč. Ampak zakoni razvoja so bili močnejši kakor besede cerkvenih očetov in cerkev je uvaževala, priznala je zasebno lastnino in označila razloček med bogatinom in siromakom in razredno gospodarstvo za "nedotakljivo" ustanovo po "božji volji". V resnici: cerkev je bila razvoju pogostoma za napoto; upirala se je velikim gospodarskim, socialnim in političnim preobratom, če je bila v strahu za svojo moč in veljavo. Ampak ko so se ti preobrati vsled zgodovinske nujnosti zgodili, ko se je zrušil fevdalizem, suženjstvo in tlačništvo, ko se je podrl absolutizem in razpadel pod udarci kapitalističnega gospodarstva stari obrtni red — se je cerkev lepo udala in vse to "vzela v svojo zaščito". Vlado vsakega razreda je navsezadnje pripoznala in jo branila pred "prekuehuji". Vselej se je pobotala z vladajočimi razredi in oblastmi zoper interese tlačnih in preganjanih. In tako je postala tudi patrona kapitalizma in na socialno vprašanje naših dni gleda čisto s kapitalističnega stališča. Katoliški cerkvi ne gre niti pičica zasluge, da se je rodilo delavsko gibanje, da so nastale samostojne delavske stranke, ki se v interesu proletariata vbojkujejo zoper kapitalistični gospodarski, državni in pravdni red.

Iz prvih začetkov delavskega gibanja je bilo v klerikalnem taboru vedno nekaj socialnih politikov, ki so spoznali potrebo boja zoper kapitalizem. Tako n. pr. od Lassalla k socialni politiki spreobrnjeni mogunski škof Ketteler. Sicer se ni odrekal dogmi, da "mora" biti na svetu mnogo siromakov in malo bogatinov, da bo delavska usoda na vse večne čase siromašno življenje, vzle temu je delavec naravnost pozival na boj zoper "brezbožni kapitalizem", ki spravlja gmotno življenje delavcev v nevarnost in izpreminja svet v suženjsko tržišče". Opravičen in zdrav, je dejal škof, je ta boj, in potrebna je zagadatelj organizacija in koalicijska delavcev, potrebno je sredstvo stavke.

Klerikalizem pa si je izbral drugačno naziranje. Mnogo drugih katoliških pisateljev se je trudilo, da spreobrnejo klerikalizem k poštenjšemu stališču v delavskem vprašanju. Odlični zastopnik te struje je baron Vogelsang, na katerega so se v svojih boljših časih kaj radi sklicevali razni klerikali. Pri Vogelsangu srečamo vzle vsemu plahemu polovičarstvu mnogo zdrave misli. Tako piše:

"Kapitalistični red je delo človeškega greha in človeške slabosti; zadirja se v prirodne in razodete božje postave. Takoimeno vani red je, če ga natanko pogledaš, pravzaprav nered, anarhizem, denarne mošnje, nevarnost od revolucionarnega monarhizma, ki dela v svoji nerodnosti z diuamitom in zavratnimi umori, do čim dela liberalno-kapitalistični anarhizem mnogo izdatneje z mecnico, hipoteko, z razdiranjem vsake organizacije.

Človeštvo je postalo plen mamonizma; zaradi čistega dobička so velike ljudske plasti, celi narodi izročeni telesni in moralni pogubi; zavoljo svetovnega gospodarstva, zavoljo konkurence na svetovnem trgu se pustošijo dežela in se pustošijo ljudje. To svetovno gospodarstvo s svojim

gospodarjem, svetovnim papirjem spominja na tisto mesto Janzevega Razodetja, ki govori o živali, katero podobno mora obževati vsak, komur je drago lastno življenje. Vsi, veliki in majhni, bogatini in siromaki, svobodni ljudje in sužnji, vsi so zaznamovani na rokah ali na čelu, nihče ne more ne kupovati ne prodajati, če ni zaznamovan z imenom zivali. Nam se zdi to nebrzdano stremiljenje po svetovnem gospodarstvu, najresnejša nevarnost naše dobe, gospodarska, socialna in politična revolucija, kakor nam ne grozi hujša in od socialne demokracije in ne od anarhizma.

Socialni boj se suče kakor okrog svojega tečaja okolo vprašanja, ali naj bo produkcija anarhična ali pa urejena po moralnih, od države priznanih zakonih. Anarhisti imajo svojo skrajno levico in svojo skrajno desnico. Prva se iz obupa nad zlomom države bojuje z dinamitom, bodalom in zaroto zoper predstavnike zgodovinske države; druga se bojuje s kapitalom in mednarodnimi "obroči" ... Mančestersvo je anarhizem in nihilizem bogatinov in je na enaki moralni stopnji z anarhizmom in nihilizmom siromakov — le orožje obeh je različno ... Anarhija je vojno stanje: vsi proti vsem — pa naj se bojuje ta boj z orožjem ali pa z brezobzirnimi gospodarskimi sredstvi. Zadnji smoter mančesterskega gospodarstva je popolno podjarmljenje človeškega dela po kapitalu, in deloma zavedno, deloma nezavedno se trudijo pristaši malopridnega nauka, da odstranijo vse ovire, ki se zoperstavljajo temu idealu.

Ampak po božji volji ni, da bi bilo delo neločljivo spojeno s siromakom in brezupno bedo, z uničenjem rodbinskega življenja, z brezpravnostjo in s smrtjo na smetišču. Težke izkušnje, ki leže v teh razmerah, Bog ni natovril delavcu k njegovemu težkemu in neveselemu vsakdanjemu delu. Narobe: malokatera grehota, ki jih delajo ljudje, stoji pod tako težko kaznijo večnega sodnika kakor zatiranje slabotnih, kakor utrgavanje pravičnega plačila.

Boj zoper kapitalistični "red", t. j. boj z vsemi zakonitimi sredstvi, je naloga vsakega resničnega kristjana in nobena nesreča ne bi bila za človeštvo hujša, nega da bi mu pošla moč, da se najodločnejše zoperstavi temu neredu. Znamenje kapitalistične tendence našega časa je neizmerno povzdigovanje štedljivosti, kakor da je vesoljno zdravilo za vse gospodarske bolečine človeštva in končna rešitev socialnega vprašanja, da se vlade, parlamenti in veda vsem neljubim pozivom po socialno gospodarskih reformah izogibajo s ceninim in preprostim opominom: "Prištedite si kaj!" Da ta opomin ni drugega kakor krvavo norčevanje iz delavskega ljudstva, pritiranega na rob obupa vsled davkov, obresti, trgovskega odušstva in skromnih mezd — kaj zato; da le čednostno zveni.

Nikoli se nam ni zdelo koristno, da bi oznanjali obubožanim delavcem odrekanje v prilog bohotne gospode, da bi le te priznavali vse dobrote tega sveta, one pa tolažili s povračilom na onem svetu. Nič ni bolj nasprotnega strogi pravičnosti, ki jo tera krščanstvo.

V kateri katoliški državi najlažje najdeš udejstvovano dejansko vero, t. j. kot socialno in državno pravičnost utelešeno vero, vero oživljeno v družabnih napravah in zakonih? Nobene take države ne poznamo, kjer bi se uveljavilo prepričanje, da ima krščanska morala pravico do zahteve, da se v državnih napravah uresniči.

Skrajni čas bi bil, da se katoličani odrečejo hlapčevanju frazam o potrebah javnega prometa in o stališču družabnega življenja, da nič več kot doslej, preden polteknejo pred najsvetejšim, trikrat padejo na kolena pred zlatim teletom in pred postavo mamonizma.

Zatiranci, ki so se vdali socialni demokraciji, imajo prav s svojo tožbo, da jim sedanje razmere ne nudijo človeškega življenja. Prav imajo z svojo zahtevo po organiziranju družbe, po harmoniziranju socialnih in političnih sil. Socialni reformerji smo socialni

demokraciji, t. j. njenim duševnim voditeljem, nemškimi in francoskim, velike hvale dolžni. S svojimi silnimi, neodoljivimi udarci so razbili lažnjivo zgradbo kapitalizma, in v resnici je bil to opomin katoličanom, da iz zakladnice svojih tradicij poiščejo gradivo za novo stavbo.

Socialna demokracija stremi po upostavitvi zakonov pravičnosti in s svojimi krepko zanikavajočimi življenji je bistveno pripomogla, da je dovela obutek družabne bolečine na bolno mesto.

Tako katoliški socialni politik baron Vogelsang (Primerja) s tem vso revščino klerikalnih pritlikavcev pri nas! Ampak njegovi nauki so ostali brez vpliva na klerikalizem in na cerkev. Saj je vrhovni predstavnik katoliške cerkve, papež Leon XIII., v svoji "delavski okrožnici" izjavil, da je v "božjem redu" določena vlada kapitala nad delom "prirodna harmonija po božji volji", da naj delavci "zvesto služijo svojim gospodarjem" in da "naj se ne dajo hujskati zoper opravičeno posest", da naj ne stavkajo itd.

To je kardinalna točka socialne politike, kakor jo je oznanila vsegavednost nezmotljivega poglavarja edino zveličavne cerkve. S tem je zapečatila ta cerkev svojo tesno zvezo z "brezbožnim" kapitalizmom in mamonizmom. Kakor je v srednjem veku oznanjala suženjem in tlačanom pokorščino, tako uči to "čednost" dandanes "svobodnim" delavcem. Da so kapitalisti vseh konfesij spoznali prilagoditev cerkve na kapitalizem in mogočno podporo, ki mu jo podeljuje, dokazuje živahno zanimanje, s katerim so spremljevali evharistični kongres predzadnjega tedna. Ljudje, ki so odrinili zanj težke stotisočake, dobro vedo, zakaj so tako radodarni.

NEMŠKI CESAR V ŠVICI.

"Cesar Viljem, ki ima vedno popotno palico v roki in svojega jezika nikoli v oblasti, je osrečil to pot planinsko republiko s svojim obiskom. Prvotno je nameraval v hribe, vsled boleznj pa je skrečil cilj svojega potovanja in si je ogledal le — švicarsko milico. V dveh kratkih dnevih švicarskega bivanja je videl in slišal vse polno reči, ki jih v svoji domačiji ni vajen.

Pri vstopu na švicarska tla je bilo zanj prvo presenečenje: pozdravil ga ni načelnik bazelske vlade, temveč dva liberalna svetovalec. Načelnik vlade, ki je socialni demokrat, je odklonil vsako sodelovanje pri sprejemu človeka, ki velja za najstrupenejšega sovražnika demokracije. Na vojaškem vežbališču v Wylu pa mu je sporočil gostoljubne pozdrave šentgalske dežele socialni demokrat, zakaj predsednik šentgalske vlade je sodrug Scherrer, ki je hotel nemškemu cesarju pokazati, da gre tudi brez kronanih glav in da se deželi prav dobro godi tudi pod socialistično vlado.

Med manevrom je imel Viljem II. čast spoznati celo vrsto častnikov, ki so prav dobri socialni demokrati, in ko je zvečer položil trudno svojo glavo v vili Wessendink k počitku, je stražila cesarja kompanija vojakov pod poveljstvom stotnika dr. Enderlija, ki je socialno demokratičen mestni in kantonski svetovalec. Še poprej pa je cesar slišal, da skrbi za cestni red policijski aparat, ki mu načeluje sodr. Vogelsanger. Pri slavnostnem obedu v Bernu in Curihu je bilo cesarju predstavljeno parlamentarno zastopstvo in pri tej priliki je izvedel, da je sedemnajst socialnodemokratičnih zastopnikov izostalo od cesarskega obeda in odklonilo izrečno povabilo. V Bernu in v Curihu se je nadalje lahko prepričal, da so prirideljivi vsa dirindaja potratili mnogo časa, predno so zobnali potrebna zijala za spalir, in da so v to svrhu beračili pri vseh telovadnih, streliških in pevskih društvih dežele! Kar je poštenih republikancev, so vsi izostali od spalirja; drugi pa so navdušeno kričali živio ali pa oddajali svojega okna in balkone po 50 do 150 frankov ljudem, ki jih take komedije zanimajo.

Socialistično časopisje je opominjalo prebivalstvo na častno dolžnost republikancev, da se ne menijo za ves ta dirindaj, in strankino vodstvo je sklenilo, da popolnoma prezre prihod "božjega orodja" v Švico; odklonilo je tudi vsakršno demonstracijo, ki bi bila le voda na mlin šovinistov.

Ljudsko zavarovanje v Nemčiji.

Moderno delavsko gibanje posega vedno globlje v ljudsko življenje; idealna stremiljenja modernega proletarijata se ne ustavljajo ob obrambi industrijskega delavca, temveč gredo za pravni reformami, namenjenimi vsemu človeštvu; njegov boj ne velja le draginji, temveč je v enaki meri naperjen proti duševnemu gladu. In v organizatoričnem pogledu je moderno delavsko gibanje orjaška, neporušna zgradba, ki jemlje v svoje zavetje vse življenje ljudstva. Na stotisoče, da na milijone socialno demokratičnih otrok se rodi leto za letom, ki stoje v nežni mladosti pod vzgojnim vplivom socialno demokratičnih roditeljev. Komaj odrastejo šoli, jih sprejme v svojo sredo mladinska organizacija, ki jo kmalu izpopolni in nadomesti strokovna organizacija. Z osemnajstim, dvajsetim, štirindvajsetim letom se podraščajoči rod odklene strankine organizacije, ob poroki vsopa v konzumno organizacijo.

Vsa ta ogromna, smotno in umetno zgrajena organizacijska stavba imponira vsakomur, kdor jo pozna, tudi nasprotniku našega gibanja. Voditelju Hirsch-Runkeljevih, torej nesocialističnih strokovnih organizacij v Nemčiji, Erkelenzu, je izvabila sledečo sodbo:

"Če bi vse to bilo dela orjaškega trusta v zmislu gospodov Rockefellera in Margana, bi bila v teh ustanovah nagradena bojazn, da se izrabi nekoč za osebo obogatitev lastnikov. Ampak socialno demokratično gibanje ni le gospodarsko telo, niti ne pretežno gospodarsko telo. V prvi vrsti je soseska somišljenikov. Orjaški trust je, ojačen z ideali in skupnim prepričanjem, ampak brez delokarije. Tu se pojaja oblast, ki bo nekoč brezprimerno silnejša in vplivnejša od katoliške cerkve v srednjem veku. Zakaj ta ni imela, v kolikor zadošča moje skromno zgodovinsko znanje, nikoli v takem obsegu v svoji oblasti gospodarskega življenja kakor ga bo imela socialna demokracija. Gospodarska moč katoličanstva je bila miloščina, dobrotelost, s katero so bili larovalci, bogatini, v povsem drugem razmerju kot obdarovani siromaki. Socialno demokratično gibanje bo še enkrat kontroliralo in obvladovalo vse gospodarske in dušne potrebe človeštva."

Novo področje ljudske samobranbe.

Nemške strokovne organizacije in zadrage se pripravljajo, da razširijo to ogromno zgradbo in da odpro novo polje delavskim organizacijam. Na milijone delavcev, rokodelcev, kmetov in uradnikov je leto za letom izdajalo v zavarovalne svrhe krone za kronami in s tem v večji meri pomagalo zavarovalnim družbam kot sebi. V to posegajo strokovne organizacije, da z lastnim zavarovanjem obvarujejo široke mase zavarovancev škode. Na zadnjem združnem kongresu je govoril znani združni organizator Elm o nameravani ustanovitvi vse zavarovalne panoge, obsegajoče ljudske zavarovalnice, ki poskusi zlomiti obroč kapitalistične dobičkarije. "Ljudsko zavarovanje je treba obrustiti kapitalističnega značaja," je dejal Elm, postaviti ga je treba zopet na podlago vzajemnosti: zgradbo to pa je treba nasloniti na velik, širok in zanesljiv temelj."

Kako poslujejo kapitalistične zavarovalnice?

Za spoznanje koristi, ki jih bo nudila nova ustanova, zadošča površen pogled na poslovanje velikih ljudskih zavarovalnic, ki danes gospodarijo neomejeno nad ljudskim zavarovanjem. Obogatjujejo se, dočim množica tistih, ki znašajo svoje prihranke, ne dobiva svojim datjavam primerne povračila. Za kapitaliste je seveda takozvano ljudsko zavarovanje sijajna kupčija. In ravno tiste kapitalistične družbe, ki so si izbrale zavarovanje najsiromašnejših ljudskih plasti za svoje področje, napravljajo najboljšo kupčijo. Samo nekaj zgledov! Dohodki ravnatelja velike družbe za ljudsko zavarovanje "Viktorije", ki ima lepo razvito kupčijo tudi iz Nemčije so znašali poslednje leto ogromno vsoto 780 tisoč

mark! Sedmorica nadzorstva je dobila celih 150 tisoč mark; delničarji so dobili za 1.180.000 mark dividend, t. j. 39 odstotkov (!) vplačanega akcijskega kapitala. Tudi pri drugi nemški zavarovalni družbi, pri "Friedrich Wilhelmu" zori pšenica udeležena kapitalistom. Akcijonarji so dobili v letu 1910 540.360 mark, t. j. 36 odstotkov (!) vplačane glavnice. Uradniki so dobili: načelstvo 110.879 mark, nadzorstvo 92.399 mark, ostale osebe 27.709 mark. Iz navedenega je jasno, da te "ljudske zavarovalnice" ne zavarujejo ljudstva, temveč sebe.

Upravni stroški teh družb so kljub vsem tem nezasišano visoki. Pri omenjeni družbi za ljudsko zavarovanje, pri "Viktoriji" so znašali v poslednjih treh letih 46 tri četrt milijonov mark, t. j. 23,7 odstotkov vseh premij. Razmeroma še ogromnejši so upravni stroški "Friedrich Wilhelmu" v letih 1908, 1909 in 1910 so znašali več kot 18 in pol milijona mark, t. j. 29,9 odstotkov vplačanih premij.

Kako je s pravicami zavarovancev, kaže med drugim ogromno število polic, ki vsako leto ugasnejo. Zavarovalne pogodbe se sklepajo tako pretkano, da policia kaj lahko ugasne in da zapadejo vplačila zavarovancev družbi. Iz ugašanja — olic doteka družbam glavnih dobiček. Pomislimo le, da je pri "Viktoriji" in pri "Friedrich Wilhelmu" v poslednjih treh letih ugašalo nič manj kot 666.543 polic. Pri vseh nemških zavarovalnicah je v tem času ugasnilo nad milijon polic! Na stotisoče siromašnih ljudi izgubljajo leto za letom ogromne vsote denarja na kapitalistične družbe, ne da bi zato prejeli najmanjše povračilo.

Ogromni upravni stroški, dobiček vsled propadanja polic itd. se izražajo seveda tudi v celotnem poslovanju. "Viktorija" je prejela v poslednjih treh letih od zavarovancev premij za 197 milijonov mark, po polic 2 milijona mark pristojbin; zavarovancem je vknjižila v dobro 29 milijonov mark; čisti prejemek je znašal 170 milijonov mark — zavarovalnine in za nakup polic je izdala "Viktorija" zavarovancem le 85 milijonov mark. Še neugodnejše je razmerje pri "Friedrich Wilhelmu"; prejela je 1908, 1909 in 1910 od zavarovancev 62 in pol milijona mark; njeno povračilo zavarovancem pa je znašalo le 18 milijonov mark. In to niso izjemna leta; leto za letom se ponavlja enaka slika — visoke premije in nezatna povračila.

Na teh zgledih se jasno razodeva značaj "ljudskega zavarovanja" na kapitalistični podlagi. Navaden rop je, olišpan in olesan s pretvezo splošno koristnega namena, rop na žepu najhujših siromakov. Velika je zasluga delavskih strokovnih in združnih organizacij, da se postavijo ljudskim vampirjem po robu.

Načrt "Ljudske oskrbe".

Načrt "Ljudske oskrbe", ki je bil odobren na združnem kongresu, je naslednji: Zavarovanje bo slonel na velikih strokovnih in združnih gospodarskih organizacijah. Poltretji milijon strokovnikov, skoro poldrug milijon združnikov, je po svojem ogromnem številu trdna in zanesljiva podlaga za zavarovalno zgradbo. "Ljudska oskrba" pa ne bo omejlja zavarovanja zgolj na strokovnike in združnike. Vsakdo lahko pristopi "Ljudski oskrbi".

"Ljudska oskrba" bo imela obliko akcijske družbe; osnovna glavnica bo znašala milijon mark. Strokovne in združne organizacije so se zavezale, da podpišejo po pol akcijske glavnice. Kapital je že podpisani in ga vplačajo strokovne in združne organizacije v gotovini. Občni zbor, načelstvo in nadzorstvo bo sestavljen na polovico iz zastopnikov združnih organizacij. Akcije se smejo prodati oziroma prenesti le z dovoljenjem načelstva in nadzorstva na drugega lastnika. Najvišja dividenda znaša 4 procenta. Ves čisti dobiček se po prenisih zakonito določenim rezervnim skladom porabi za zavarovance.

Ta podlaga onemogoča, da bi ustanova kedaj prevrgla v kapitalistično podjetje. "Ljudska oskrba uvede vse za-

varovalne panoge kakor velike življenske zavarovalnice — predvsem zavarovanje glavnice, zavarovanje za slučaj smrti brez zdavniske preiskave

Ugašanje polic je izključeno, ker se poleg glavnicega zavarovanja uvede tudi hranilno in življensko zavarovanje. Če zavarovavec v teku dovoljenega plačilnega roka ne zmore svojih doneskov za glavnico zavarovanje, se izpremeni njegova policia brez tozadnega prelaga v policio za hranilno in življensko zavarovanje. Na plačilni rok ni vezan in plačuje, kedar more. Po znesku njegovih vplačil se zviša njegov zavarovalnina.

Vsled teh določb pravice zavarovancev nikdar ne ugasnejo in zavarovavec ne izgubi niti vinarja vplačanih premij.

Tabele za višino premij sestavi na podlagi zanesljivih računov zavarovalni matematik in jih odobri nadzorstvo. Za ta dela je treba mnogo časa, vsled tega začne "Ljudska oskrba" svoje poslovanje stoprav 1. januarja 1913.

Kapitalistična gonja se že začela.

Iz organizacijskega načrta je razviden edini smoter nove ustanove, da ustvari resnično ljudsko zavarovanje. Ustanovnikom "Ljudske oskrbe", strokovnikom in združnim organizacijam, ni do čistega dobička. S svojim delom zasledujejo edini smoter, da obvarujejo široke ljudske plasti brezprimerno infamnega kapitalističnega izkoriščanja in da ustanove s socialnim duhom prežeto zavarovanje. Seveda je ta nesebični namen kapitalistične interese, ki so v strahu za svojo ogroženo malho, na vso moč razdražili. Po vsem kapitalističnem časopisju se je vnela srdita gonja zoper "Ljudsko oskrbo". Ne trpe, da bi kdo motil njih sijajne kupčije in si izmišljajo najstrašnejše basni, da bi diskreditirali ustanovo del. organ. Da bi naščuvali vlado zoper "Ljudsko oskrbo", raznašajo bajko, da se porabi denar ljudskega zavarovanja za stavke in druge socialno demokratične namene. Argumente je seveda jalov skozinsko; komisija, ki je izdala organizacijski načrt, je bila tako oprezna, da ga je vnaprej podprla s statutarčno določbo o uporabi denarja. S tem argumentom imajo naši protivniki prav tako malo sreče kakor z drugim, češ da je bila "Ljudska oskrba" ustanovljena le z namenom, da dobi službo armada socialno demokratičnih agitatorjev. Kako naivno presoja jonaši nasprotniki motive za velike naprave delavskega gibanja! Načrt nemških sodrugov je pognal sovražnikom delavskega gibanja tak strah v ude, da kliče no — podržavljenju ljudskega zavarovanja. Strah je včasih le vzgojno sredstvo. Če bi obstajalo državno ljudsko zavarovanje, ki bi onemogočilo kapitalistično izkoriščanje, bi se seveda "Ljudska oskrba" ne bila ustanovila.

Nemškim sodrugom, ki so organizirali dejansko pomoč delavskemu ljudstvu, je želeli najlepše uspehe. Njih izkušnje bodo sledile ostalim deželam za zgled in za vzorec.

Vsi možje na krov.

Uredništvo nekega nemškega lista v Düsseldorfu je dobilo slučajno vabilo ljudskega društva za kat. Nemčijo k sestanku zaupnik. Vabilo se glasi: Visokopostovani gospod! V sredo, 21. avg., ob pol 9. zvečer pri Kreuderju Citadelska cesta, sestanek zaupnikov, h kateremu Vas najljubneje vabimo.

Dnevni red:

1. Prispevki.
2. Zimski program.
3. Zborovanje v Appolovem gledališču.
5. Kruh s klobasicami in pivu zastonj.

Vsi možje na krov! Z društvenim pozdravom Jožef Laumer kaplan. — Kaj bi bilo, če bi predlagal potem, ko so že "vsi možje na krovu" in bi se moral pričel sestanek, eden od zaupnikov, ne se postavi 5. točka dnevnega reda zaradi "nujnosti" na prvo mesto in če bi ta predlog ostali dovolj krepko podprli pri glasovanju, da ga celo sprejeli soglasno! Pedesniku bi ne preostalo drugega, kakor da pozvoni, namreč — natakarju.